

Afbetalingscontracten

<https://hdl.handle.net/1874/237103>

1892

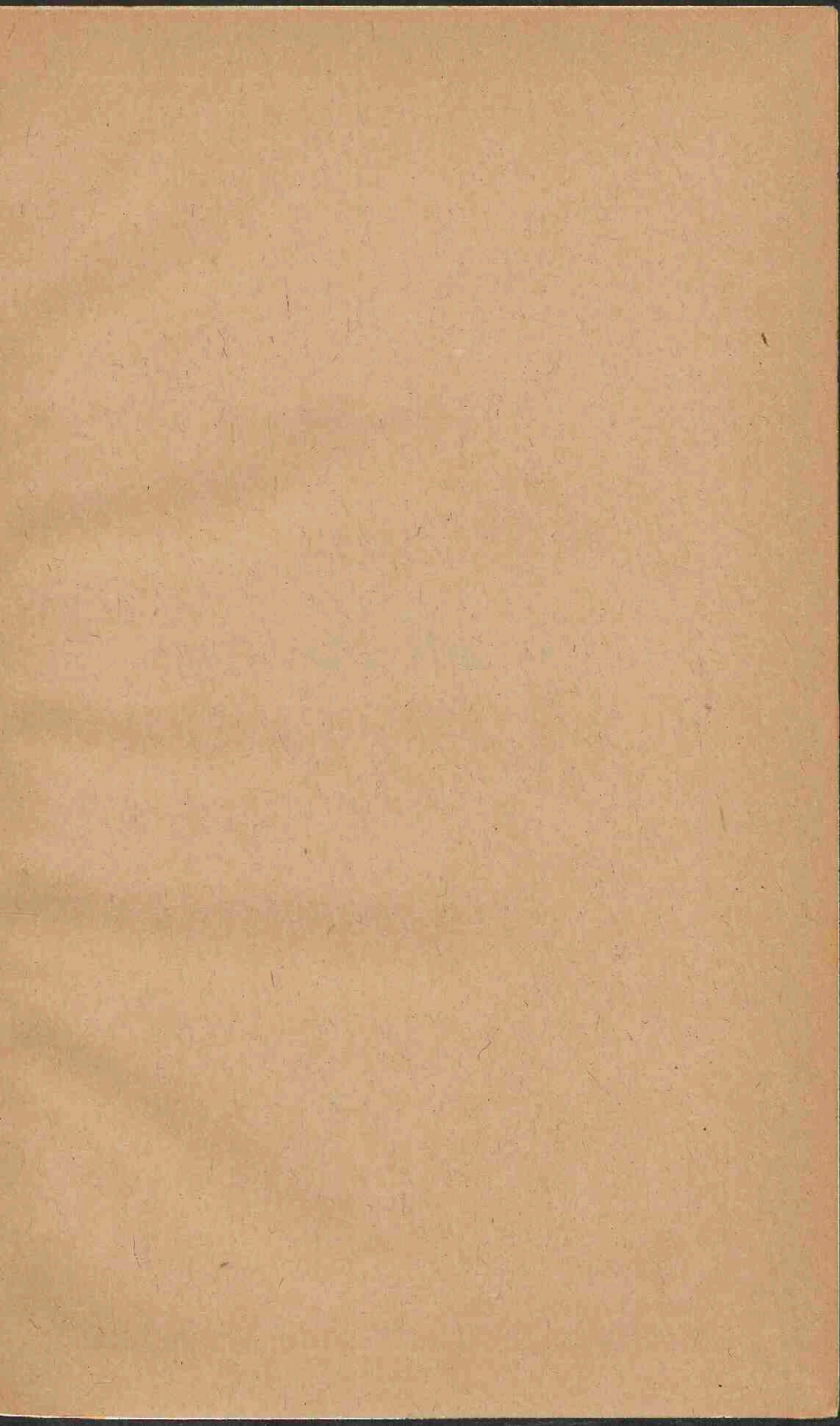
AFBETALINGS-

CONTRACTEN.

M. A. H. L. VAN LIER.

a.

A. qu.
192

AFBETALINGSCONTRACTEN.

AFBETALINGSCONTRACTEN.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

DR. J. CRAMER,

Hoogleraar in de Faculteit der Godgeleerdheid,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Woensdag den 28sten September 1892,

des namiddags te 3^{1/2} ure,

DOOR

MAURITS ALFRED HENRI LAMBERTUS VAN LIER,

geboren te Utrecht.

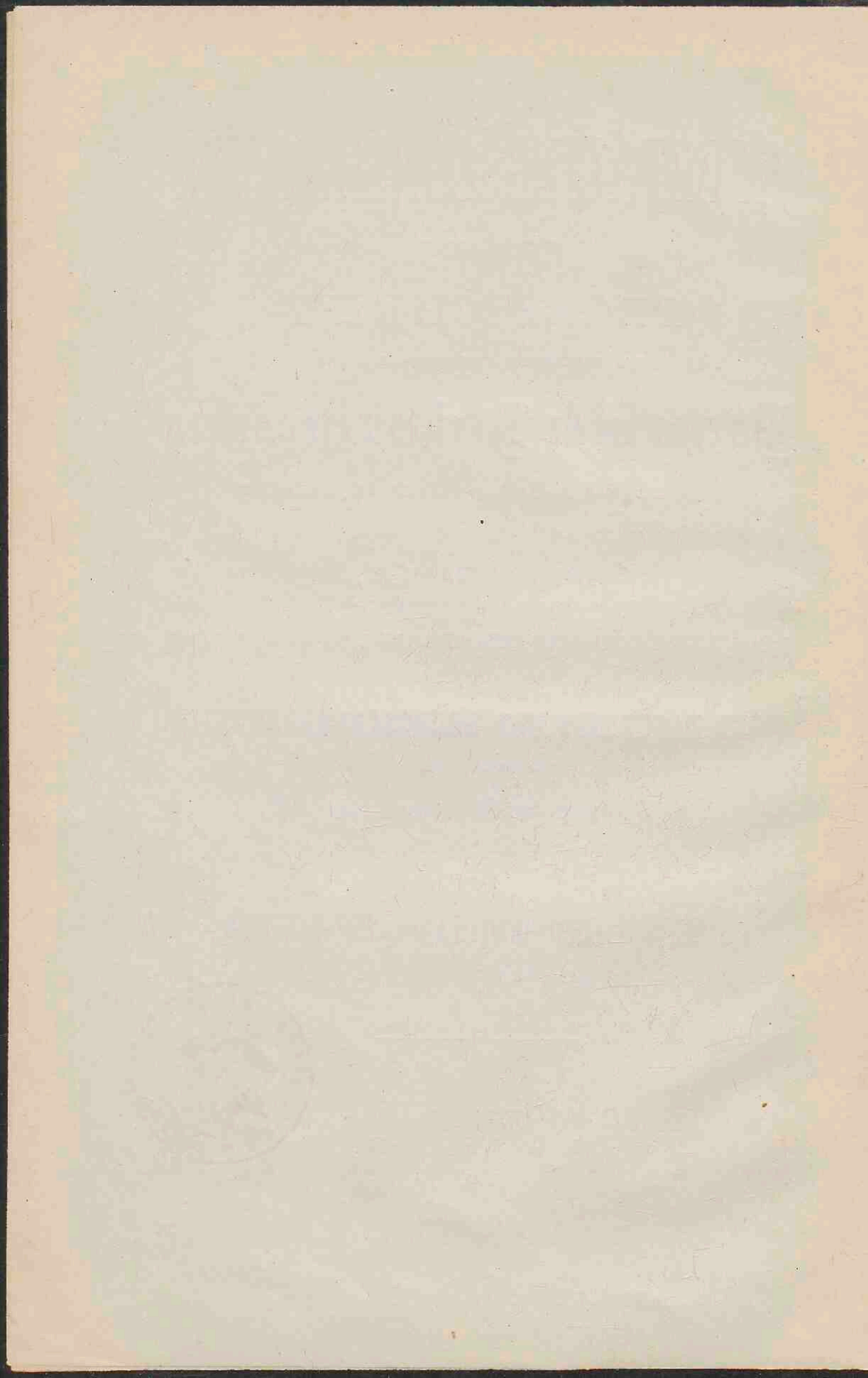

UTRECHT

J. G. BROESÉ.

1892.

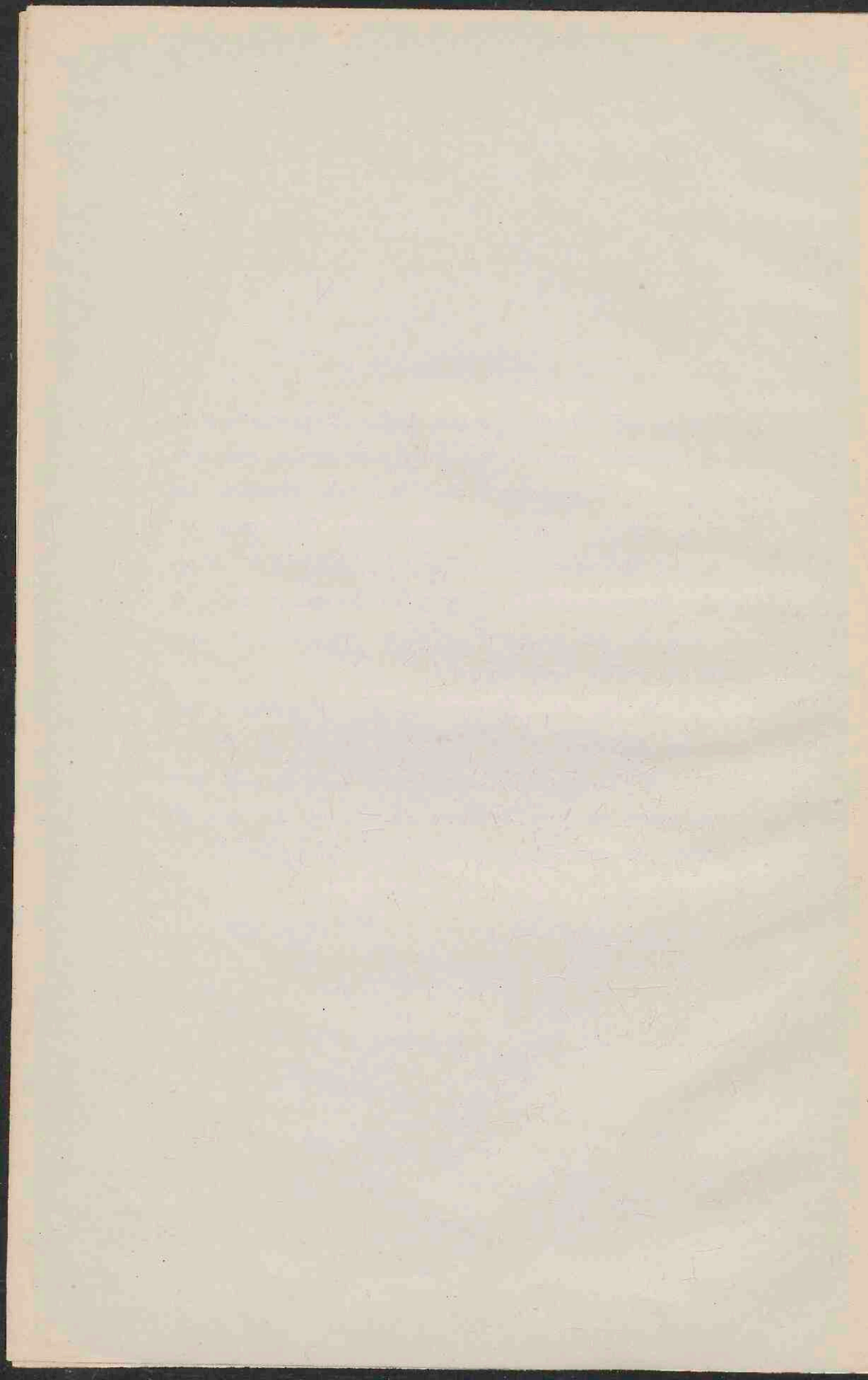

Het is mij eene aangename taak, dit proefschrift te kunnen beginnen met de betuiging van mijnen oprechten dank aan U, Hoogleeraren der Juridische Faculteit aan deze Universiteit, voor het onderwijs van U genoten.

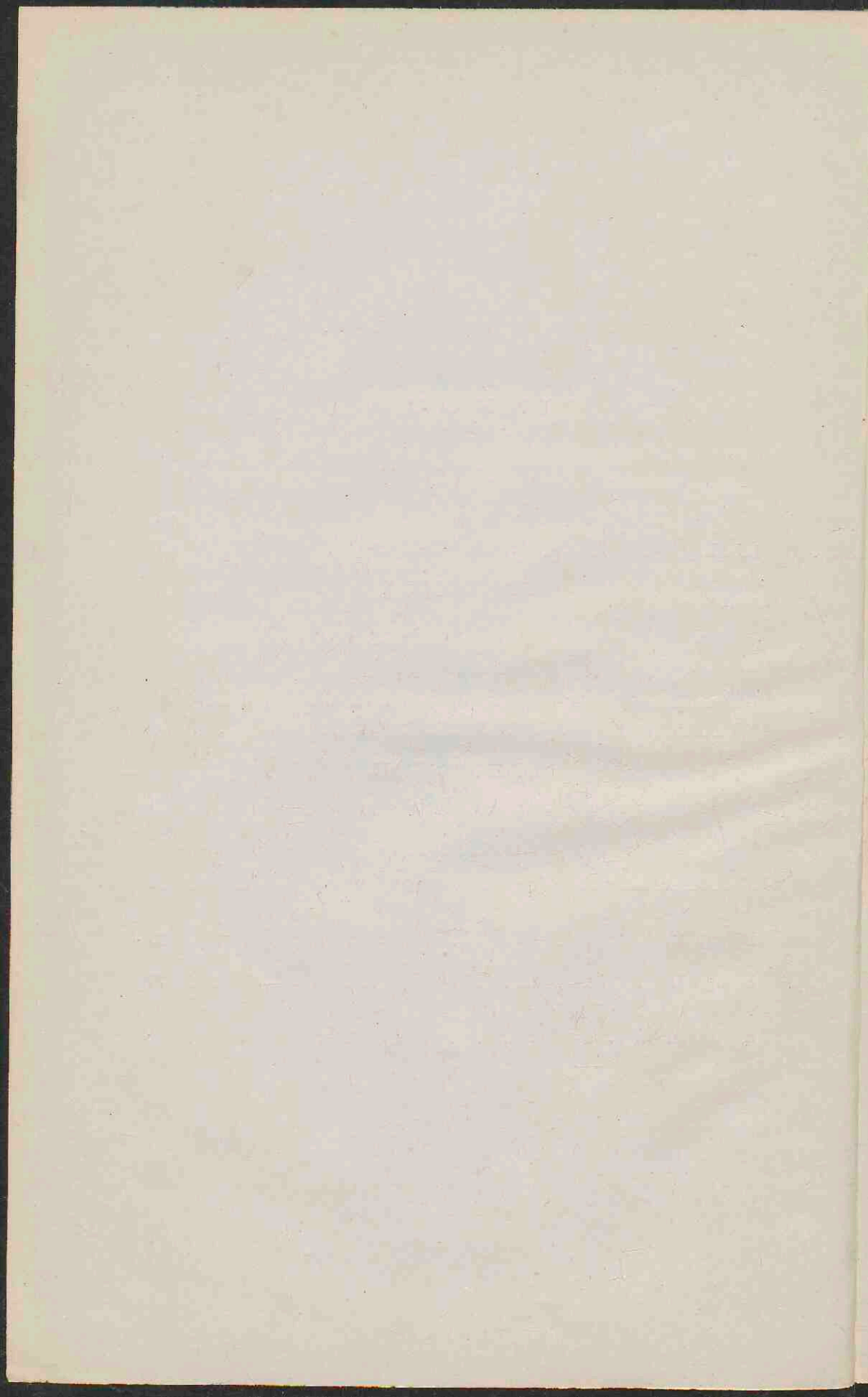
In het bijzonder geldt mijne erkentelijkheid U, Hooggeleerde MOLENGRAAFF, Hooggeachte Promotor, voor de hulp, mij bij het vervaardigen dezer dissertatie zoo welwillend in ruime mate verleend.

En ook tot U, Hooggeachte Eere-Voorzitters van „Antonius Matthaeus,” DE GEER, HAMAKER en MOLENGRAAFF, zij een bijzonder woord van dank gericht voor de aangename en leerrijke uren die ik, als lid van dit gezelschap, in uwe tegenwoordigheid heb doorgebracht.

I N H O U D.

Inleiding	Blz. 1
HOOFDSTUK I.	
Wijze, waarop de afbetalingshandel wordt uitgeoefend . . .	14
HOOFDSTUK II.	
De rechtskracht van het afbetalingscontract naar het Neder- landsch recht	33
HOOFDSTUK III.	
Maatschappelijke beteekenis der afbetalingscontracten . . .	50
HOOFDSTUK IV.	
Voorstellen tot verbetering	68
Bijlage I	75
Bijlage II	77
Stellingen	
	83

INLEIDING.

Bij de algemeene beraadslaging van de Tweede Kamer over de begrooting van het departement van Justitie in het najaar van 1891 heeft tusschen de H.H. de Kanter en Smidt, Min. v. Just., het volgende debat plaats gevonden, dat wij duidelijkheidshalve in zijn geheel hier opnemen.

De heer de Kanter: 1)

Wat het andere punt aangaat, moet ik zeggen, dat het antwoord van den Minister mij heeft teleurgesteld, want inderdaad er zijn weinig contractuele verbintenissen, die zoozeer en zoo diep in het volksleven zijn doorgedrongen en daar zooveel kwaad doen als die contracten van koop door huur. Wij hebben in de eerste plaats de coöperatieve bouwverenigingen, opgericht ten dienste van den werkman en ten zeerste toe te juichen omdat men daar door wil trachten in den schreienden nood aan betere woningen voor den werkman te gemoet te komen; doch men heeft ook hier moeten ondervinden dat onze maatschappij wel nieuwe rechtsverhoudingen kan scheppen, maar dat het daarna niet altijd gelukt om den rechter eene uitspraak te laten doen in den zin, dien men bij het maken van zulk een contract voor oogen had. Ik geloof het bewijs voor deze bewering te kunnen leveren door te verwijzen naar eene zaak die gediend heeft voor het kantongerecht en de rechtbank hier ter stede en waarvan de slotuitspraak, als ik mij niet vergis, te vinden is in het Weekblad van het Recht n°. 5704. Die zaak heeft ons duidelijk doen zien dat somtijds, althans bij de

1) Vergadering der Tweede Kamer van 24 Nov. 1891.

coöperatieve bouwvereeningen, de zaken niet kunnen marcheeren, omdat de rechterlijke macht niet weet met welke contracten zij in dezen te doen heeft. Er zijn echter nog tal van andere gevallen, waarbij hetzelfde verschijnsel valt op te merken. Wanneer gij aan den kleinen schoenmaker of kleermaker vraagt, hoe hij aan zijne naaimachine komt, dan zal men heel dikwijls hooren: bij koop door huur. Maar, wat doet de slimme leverancier in zulk een geval?

Hij zorgt steeds een schriftelijk contract te hebben, waarin nooit anders dan van huur gesproken wordt, en waartoe dit leidt, kan ik uit mijn eigen ervaring mededeelen. In Haarlem was ik door de rechtbank tot curator in een faillissement benoemd en daarbij trachtte een leverancier aan den boedel een wagen afhandig te maken (en wat is nu nederiger dan de handwagen waarmee men uit venten gaat), door de bewering dat hij hem slechts verhuurd had, terwijl toch op den koopprijs van f 50.— reeds f 46.50 was afgedaan, en zulks in één jaar tijd.

De heer de Kanter: 1)

Ik kom nu terug op het punt, waar ik den 24sten November l.l. bij de algemeene beraadslaging ben blijven steken en wensch tot den Minister nog een enkel woord te spreken over de contracten van koop door huur.

Wanneer ik terugtreed in hetgeen ik toen gezegd heb vrees ik uwen hamer niet, Mijnheer de Voorzitter, want dan treed ik niet terug in de algemeene beraadslaging, omdat ge zelf hebt uitgemaakt, dat hetgeen ik zeide niet tot de algemeene beraadslaging over de Staatsbegroting hoort. Om te kunnen voortgaan dien ik even mede te deelen hoever ik met de zaak gekomen was. Ik zeide, dat de contracten koop door huur, die in allerlei vormen in onze samenleving voorkomen en dikwijls — zeer ten prejudice en schade van den kleinen man — bij ontbinding tot conflict leiden, voorziening eischen. Men koopt door huur, maar de verkooper zorgt, dat hij altijd aan het langste eind trekt en in het contract niet anders wordt opgenomen dan *huur*.

Wanneer nu de rechter geplaatst wordt voor eenig geschil, dat

1) Vergadering van 4 Dec. 1891.

tusschen die beiden ontstaat, dan staat hij steeds voor de zeer moeilijke keuze, wat het in casu is: een koop- of een huurcontract.

In verschillenden zin is het reeds beslist. Ik heb al gewezen op het Weekblad van het Recht n°. 5704, waaruit blijkt, dat in eene te 's Gravenhage voorgevallen quaestie de rechter en de kantonrechter hebben uitgemaakt, dat het koop en geen huur was. Ik zou aan den anderen kant kunnen wijzen op het vonnis van een anderen kantonrechter, die uitmaakte, dat het huur en geen koop was. Dring ik nu aan op voorziening, dan wensch ik mij te herinneren, wat de geachte afgevaardigde uit Groningen dezer dagen herinnerde: als gij vragen stelt moet gij eene oplossing aan de hand weten te doen. Welnu, ik zou den man, die steeds aan het kortste einde moet trekken, willen geven eene actie tot terugvordering van een geldsom.

Nu krijg ik waarschijnlijk van de Ministertafel de tegenvraag te hooren: maar hoe wilt gij die geldsom waardeeren?

Ik geloof, dat iedereen, die een contract sluit waarvan de afdoening geschiedt in annuïteiten, deze, alvorens het bedrag vast te stellen, ontleeft, en de factoren, waaruit zij bestaan, waardeert. En zoo zal eene goede coöperatieve vereeniging, die zich vormt om huizen door huur aan den bewoner in koop te geven, ontleden de annuïteit die zij daarvoor van den bewoner vordert. Daarin zit voor een deel kapitaal en interest, voor een deel wezenlijke huur ter bestrijding van het gevorderde onderhoud, en ook een deel dat langzamerhand wordt de koopprijs. Nu kan het contract verbroken worden na korten tijd (wanneer er nog weinig koopprijs is afgedaan), maar ook na vrij langen tijd, zoodat het tijdstip dat de koop voldongen is bijna aanwezig is. Nu komt het mij voor, dat de man, die in het contract, waarin niet gezegd wordt wat eigenlijk gebeurt, eer iets anders *genoemd* wordt dan wat werkelijk gebeurt, tegenover den rechter weerloos staat en aan eene actie moet worden geholpen om gerestituëerd te verkrijgen wat hij reeds als koopsom betaald heeft. Dat dit uit te vinden is, daarvoor beroep ik mij op eene tabel, houdende een tarief door eene hier te lande bestaande levensverzekering-maatschappij ontworpen, die ik, om de groote hoeveelheid cijfers niet aan de Kamer zal voordragen, maar waarvoor ik verlot verzoek die in de Handelingen te doen opnemen.

Dit tarief dan werd door die levensverzekering-maatschappij aangeboden aan eene coöperatieve vereeniging, die op de aange-
wezen wijze woningen verhuurt en waarin die levensverzekering-
maatschappij aanbiedt, om bij eene jaarlijksche fixatie van het
cijfer, dat als koopsom zal gelden, het in die kolommen opgenomen
bedrag na verloop van de daarbij aangewezen jaren terug te geven.
Wanneer voor de goedkeuring van dergelijke coöperatieve bouw-
vereeningen als eisch werd gesteld, dat dergelijk tarief in de
akte der vereeniging werd opgenomen, als aan de leden toekomende
bij uittreden en daardoor de menschen die huren de zekerheid
kregen, dat zij door eene eenvoudige actie een dergelijk cijfer, dat
zij als koopprijs hebben betaald, konden verkrijgen, dan zou ik
voldaan zijn.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik word door den Minister voor
een al te langen tijd weggezonden, want bij par. 2 der Memorie
van Antwoord, waar gesproken wordt over de leemten in bestaande
wetten en het gemis aan verband tusschen deze en de veranderde
levensvoorwaarden en waar de Minister spreekt over de voorziening
in de leemten, die zich bij het sluiten van contracten voordoen,
krijg ik ten antwoord, dat de Minister alleen voornemens is om
de dienst- en werkhedencontracten onder handen te nemen, afge-
scheiden van de contractenleer, die hij wacht van de commissie
voor het B. W.

Heb ik den Minister dus wel begrepen, dan worden alle andere
bezwaren omtrent contracten, dus ook deze, verwezen naar het
tijdstip waarop de Staatscommissie voor het B. W. gereed is met
het Derde Boek. En als wij nu in dezelfde Memorie van Antwoord
zien hoe die Commissie staat met het Tweede Boek, en nagaan
hoe lang het duurde eer zij zoover was, zullen dan onze nazaten
niet weer spreken van *fin du siècle*, alvorens de dan bestaande
commissie voor het ontwerpen van een nieuw B. W. met de con-
tractenleer gereed zal zijn? Mijn beleefd verzoek aan den Minister
is dus die lieden, waarop ik het oog heb aan de door mij voor-
gestelde actie te helpen, aangenomen althans, dat de Minister die
met mij bestaanbaar acht.

De heer Smidt, Min. v. Just. 1)

Behalve het Eerste Boek van het B. W. heeft de geachte afgevaardigde uit Bergum ook nog ter sprake gebracht eene herziening of aanvulling van dat Wetboek, op het stuk van contracten. Meer speciaal gewaagde hij van het door hem aldus genoemde contract: „koop door huur.” Ik geloof dat wij tot vermindering van verwarring den naam van dit contract eenigszins moeten wijzigen. Koop door huur is eene onjuridische uitdrukking. Evenmin kan er zijn koop door huur als huur door koop. De geachte afgevaardigde heeft kennelijk bedoeld het zoogenaamde afbetalingscontract. Dit contract is van eene zeer eigenaardige natuur; dat zal ik evenmin ontkennen als dat daarvan menigmaal gebruik gemaakt wordt en dat het diep ingrijpt in het volksleven. Wat echter de geachte afgevaardigde eigenlijk ten aanzien van dit contract verlangde is mij minder duidelijk geworden. Toen de geachte spreker op den 24sten November over dat contract heeft gesproken, dacht ik dat hij bezwaar had tegen de rechtspraak daarover, in die enkele gevallen, waarin zij mij ten minste bekend is. Hij beriep zich toen ook reeds op het vonnis voorkomende in het Weekblad van het Recht N°. 5704, waarbij eene coöperatieve bouwvereniging als eischeres, tegenover haren mede-contractant in het ongelijk werd gesteld.

De geachte afgevaardigde zeide toenmaals dat „de zaken niet kunnen marcheerden, omdat de rechterlijke macht niet weet met welke contracten zij in dezen te doen heeft.”

En later beriep hij zich op een geval waarin een behoorlijk contract van huur bestond en scheen hij af te keuren dat daarin door den rechter geoordeeld was, dat het inderdaad huur was en niets anders. Hieromtrent eene enkele opmerking. Dat de rechterlijke macht niet zou weten met welk contract zij te doen heeft, schijnt mij weinig aannemelijk. Het betreft hier niet een juridisch vraagstuk als van de hereditas jacens of iets dergelijks, maar eene werkelijk eenvoudige zaak. En dat de rechter daarmede verlegen was, is mij ook niet gebleken uit het vonnis, in het genoemde Weekblad N°. 5704. Het is waar, in ons vaderland is daarover

1) Vergadering van 8 Dec. 1891.

weinig literatuur, maar, had de rechter licht nodig, het was toch te erlangen. Ik herinnerde mij, dat het onderwerp behandeld was door professor Heck op den XXIsten Deutschen Juristendag, en in een gesprek dat ik voerde met een van de geleerde juristen in deze vergadering, kon deze mij dadelijk drie werken opgeven, die in dit jaar in Duitschland over het sog. Abzahlungsgeschäft waren uitgegeven. Daaruit kon de rechter, indien er omtrent dit contract zooveel onzekerheid bij hem bestond zich wel het licht ontsteken, dat hij behoefde. Hoe dit ook zij, uit de redevoering van den geachten afgevaardigde op 4 dezer is mij een licht opgegaan, namelijk in zooverre, dat door hem schijnt verlangd te worden naar een middel, dat de verhuurder in den regel tot op zekere hoogte in het ongelijk gesteld werd tegenover den huurder. De verhuurder, zeide hij, trekt bij dit contract aan het langste eind, want de verhuurder, eigenlijk verkooper, zorgt door zijn contract, dat de rechter hem in het gelijk moet stollen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, wat is daartegen te doen? Ik behoeft den geachten afgevaardigde wel niet te herinneren aan het jura vigilantibus scripta. Wanneer er een contract wordt gesloten van huur en niets anders, en de huurder goedvindt zich daartoe te verbinden, hoe zal men dan bewerkten, dat de rechter, in plaats van dat contract een ander contract van andere natuur zal aannemen? Bij een werkelijk afbetalingscontract, zeide de geachte spreker, is huursom re vera eene annuïteit, waarin rente en koopsom begrepen zijn. Nu zou hij tevreden zijn met eene kleine regeling, daarin bestaande, dat bij eene niet voleindigde afbetaling, den huurder het recht geschapen werd, om de fractie van de koopsom, die in de betaalde annuïteit begrepen was, terug te vorderen. Tegen de zaak zelve schijnt mij weinig bezwaar. Maar hoe die kleine, eenvoudige bepaling in te lassen in ons Wetboek? Eén van tweeën is, dunkt mij, het geval: of er wordt gesloten een formeel afbetalingscontract, hetzij duidelijk, hetzij eenigszins dubbelzinnig of twijfelachtig, — in dat geval is er, geloof ik, voor den rechter weinig bezwaar eene rechtvaardige uitspraak te doen; de artt. 1375, 1379, 1381 en 1382 B. W., wijzen hem den weg en geven hem de noodige ruimte. Nu het tweede alternatief: of er wordt gesloten, zooals in den regel het geval is, een formeel huurcontract. Wat zal de kleine regeling,

door den geachten afgevaardigde voorgesteld, dan baten? Mag de wet dan, tegen het ondubbelzinnig huurcontract in, aannemen, of door den rechter doen aannemen, dat het een ander contract is? Hoe zal in de wet een regel te stellen zijn naar welken de rechter zal kunnen en mogen beslissen, dat een huurcontract *niet* is een huurcontract, maar eene afbetalings-overeenkomst? Dit is mij inderdaad niet holder. Ik waardeer ten volle de poging, die door den geachten afgevaardigde is aangewend, om hier niet alleen eene afbrekende critiek te leveren, maar ook opbouwend te werk te gaan. Het wilde mij echter voorkomen, dat van het eenvoudige en nederige geveltje, dat de geachte spreker ons vertoonde, in zijn bestek het fundament vergeten was.

De heer de Kanter: 1)

Ten slotte een enkel woord over het contract, dat ik genoemd heb „koop door huur” en dat de Minister voorstelt te noemen „afbetalingscontract”.

Wanneer de eerste benaming door mij aangegeven niet juist is, wat ik den Minister tot zekere hoogte kan toegeven, dan geloof ik toch ook, dat de nieuwe benaming van den Minister aan hetzelfde euvel lijdt. Ik kan mij ten minste een afbetalingscontract voorstellen dat met het punt, dat ik ter sprake bracht, niets te maken heeft. Ik kan mij voorstellen dat men iemand eene som geld schuldig is, maar dat de regeling wat de afbetaling betreft niets met koop of met annuïteit te maken heeft. Ik heb nu gevraagd de zorg van den Minister omdat het is een *nieuw* contract, een contract uit de behoeften van de maatschappij geboren, dat zich als het ware komt schuiven tusschen de andere in ons B. W. gereguleerde contracten, en waarvan ik tevens heb gezegd dat het, omdat het is een contract sui generis, niet te schuiven is in een van de gereguleerde contracten. Daarom heb ik om eene afzonderlijke herziening gevraagd. Ik heb gewezen op de noodzakelijkheid, omdat de rechter telkens als hij voor zulk een contract komt te staan staat voor eene moeielijkheid, voor een raadsel. Ik heb geen ander bezwaar tegen de daaromtrent reeds

1) Vergadering van 9 Dec. 1891.

bestaande rechtspraak, dan dit, dat zij is eene *onzekere* rechtspraak, en dat in eene zaak, die zoo diep ingrijpt in het volksleven, zooals de Minister zelf erkende, het wenschelijk is meer zekerheid aan die rechtspraak te geven.

De minister zegt echter dat is niet noodig, want waar zulk een contract niet precies past in reeds gecodificeerde contracten, daar kan men de art. 1370—1379 B. W. raadplegen. Ik geloof, dat de Minister zich hier vergist, want die algemeene regelen omtrent de contracten dienen wel tot uitlegging van de daarna gereglementeerde contracten, maar geven daarom nog geen licht over alle nieuwe in de maatschappij zich ontwikkelende contracten; en dat in ieder geval, wanneer nu blijkt, dat de rechter afgaande op die artikelen komt tot eene zeer onzekere rechtspraak, het zeer noodzakelijk is tot het reglementeeren daarvan over te gaan.

Maar — zoo zegt de Minister — de rechter zal toch wanneer hij een dergelijk contract voor zich krijgt, waarin omschreven is dat het een huurcontract is, dat beschouwen als een huurcontract. Daarmede is juist in lijnrechten strijd de jurisprudentie, die ik aangehaald heb uit het Weekblad van het Recht n°. 5704. Daar is gepleit dat men met niets anders te doen had dan met een huurecontract. Toen is door de rechtbank uitgemaakt, dat, al werd hier in het contract herhaalde malen gesproken van huur, huurprijs, huurder, enz., dit de rechtbank in de verste verte niet verhinderde om toe te passen *valet quod agitur* en *non quod simulatur* en dat men hier te doen had met een contract van koop op afbetaling, wat met huur niets te maken had. Daarnaast heb ik herinnerd aan de andere rechterlijke uitspraak, waar de rechter wel huur aannam. Maar nu dergelijke onzekerheid bij de jurisprudentie heerscht ook omtrent den aard van het contract, waarvan de Minister zelf ons heeft medegedeeld dat in één jaar een ontzettend groote Duitsche literatuur ontstaan is, omdat men het over den aard van het contract niet eens is, daar geloof ik dat het noodig is dat de Regeering deze zaak ter hand neme, en ben ik zoo vrij hierop bij vernieuwing aan te dringen.

Met de boven vermelde woorden, die ons er toe gebracht hebben deze dissertatie het licht te doen zien, is de eerste stap gedaan om de beweging, die elders reeds eenigen tijd bestaat tegen de z. g. afbetalingscontracten, ook hier te lande in het leven te roepen.

Eene korte vermelding van de geschiedenis dier beweging is noodzakelijk.

Hoewel het z. g. afbetalingssysteem reeds sedert ongeveer eene halve eeuw uit Amerika in Europa is ingevoerd, dateert de beweging er tegen eerst van de laatste tien jaar tengevolge van de concurrentie daardoor den contant-handel aangedaan.

Zij is in *Duitschland* op touw gezet door den „Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe” te Keulen 1), die den 30 November 1886 een adres aan den Rijksdag richtte met het verzoek de z. g. „Abzahlungsgeschäfte” te verbieden, terwijl hij reeds in het begin van 1886 aan de Keulsehe „Handelskammer” het verzoek gericht had zijne pogingen tot bestrijding der „Abzahlungsgeschäfte” te ondersteunen. Deze laatste heeft de quaestie bij de meeste andere Duitsehe „Handelskammern” ter tafel gebracht. Dit heeft tengevolge gehad, dat verscheidene adressen in de jaren 1886 tot 1888 bij den Rijksdag zijn ingekomen zoowel van voor- als van tegenstanders 2).

Den 12 Nov. 1889 heeft de afgevaardigde Boeckel in den Rijksdag eene interpellatie omtrent het „Abzahlungsgeschäft” tot de regeering gericht, waarop hem door den staatssecretaris von Bötticher geantwoord is, dat de zaak reeds in onderzoek was bij de regeering; maar dat

1) Reeds in 1885 was de „Handels- und Gewerbekammer” te Dresden tegen de „Abzahlungsbazare” te velde getrokken, evenwel zonder gevolg. Zie Hausmann, Die Veräuszerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung, bl. 36.

2) Hausmann, bl. 37 v.

nog niet kon worden bepaald tot welke resultaten dat onderzoek zou leiden 1).

De Keulsche „Handelskammer” had zich den 27 Jan. 1887 tot den Pruisischen Minister van handel en nijverheid gewend, die de verschillende „Handelskammern” van Pruisen verzocht hunne meening over dit onderwerp uit te spreken. Door den Rijkskanselier daartoe aangezoekt, deden de overige Landsregeeringen hetzelfde verzoek aan de „Handelskammern” in hunne staten — zoo o. a. het Saksische Ministerie van Binnenlandsche Zaken bij verordening van 28 Sept. 1887 2) — zoodat bijna alle Duitsche „Handelskammern” deze vraag nauwkeurig onderzocht en besproken hebben 3).

Op grond der daardoor bekomen inlichtingen wordt door de Rijksregeering een wetsontwerp voorbereid.

In *Oostenrijk*, waar de misbruiken, door het afbetalings-systeem — daar onder den naam „Ratenzahlungssystem” bekend — in het leven geroepen, van meer belang schijnen te zijn dan in Duitschland, heeft de beweging tegen dat afbetalingssysteem reeds geleid tot een tweede wetsontwerp.

De Weener „Handels- und Gewerbekammer” trok zich deze quaestie het eerst aan en wendde zich in 1885 tot het Oostenrijksche Ministerie van Justitie met het verzoek om van de Neder-Oostenrijksche „Bezirksgerichte” de inlichtingen te vragen, die deze omtrent de „Ratengeschäfte” en de daaruit ontstane processen zouden kunnen geven 4).

Tengevolge van dit onderzoek bood de regeering den 16 April 1890 aan het Huis van Afgevaardigden een Wetsontwerp aan „betreffend die Veräuszerung beweglicher

1) Zie Lichtenthal, Das Ratenzahlungssystem, bl. 1.

2) Afgedrukt bij Hausmann, bl. 102.

3) De resultaten hiervan zijn te vinden in de „Jahresberichte” der Duitsche „Handelskammern,” afgedrukt voor zoover zij deze quaestie betreffen bij Hausmann, bl. 103—161.

4) Zie uitvoeriger hierover Hausmann, bl. 166 v.

Sachen gegen Ratenzahlung"; in het voorjaar van 1891 gevolgd door een bijna gelijkkluidend tweede ontwerp 1).

De *literatuur* over dit onderwerp is natuurlijk nog gering, hoewel zij in 1891 belangrijk vermeerderd is.

Vooreerst heeft, zooals vanzelf spreekt, de pers zich bij deze beweging niet onbetuigd gelaten. In verscheidene courantenartikels is de zaak druk besproken; ja, zelfs aan tijdschriften heeft zij stof voor romans gegeven 2).

Met deze literatuur hebben wij ons evenwel niet bezig te houden, daar zij uit den aard der zaak elken wetenschappelijke grondslag mist.

Van meer belang is voor ons de meer wetenschappelijke literatuur. Ten eerste de reeds genoemde „Jahresberichte" der onderscheidene Deutsche „Handelskammern", benevens het verslag van de „Wiener Handels- und Gewerbekammer" en de M. v. T. op het Oostenrijksche Wetsontwerp 3).

Vervolgens drie monographieën, in 1891 kort na elkander verschenen, n.l. het reeds genoemde werk van W. Hausmann, *Die Veräuszerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung*;

Dr. A. Cohen, *Die Volkswirtschaftliche Bedeutung des Abzahlungsgeschäftes*, en

S. Lichtenthal, *Das Ratenzahlungssystem*.

In 1888 was reeds een artikel van Dr. V. Mataja verschenen in Braun's *Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik*, getiteld „Ratenzahlung und Abzahlungsgeschäfte" 4), gevolgd in 1890 door een artikel van denzelfden schrijver

1) Zie *Bijlage II*.

2) *Schorer's Familienblatt*, Heft III 1889, bl. 121, bevat onder den titel „*Ehen auf Abzahlung*" het hartroerend verhaal, hoe tengevolge van een afbetalingscontract een jong getrouwd man zich ophangt en zijne vrouw in het ziekenhuis sterft.

3) Allen te vinden bij Hausmann, *Anhänge III en IV*.

4) Bd. I, bl. 157—178.

getiteld „Abzahlungsgeschäfte” in Conrad's Handwörterbuch der Staatswissenschaften 1).

Verder schreven over dit onderwerp: Dr. O. Bähr twee artikelen, een getiteld „Miszbräuchliche Geschäfte” in de „Grenzboten” van 1890, en in Kritische Vierteljahrschrift 2);

Dr. K. Cosack in zijne verhandeling over „Das Sachenrecht im Entwurf eines Bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich”, in „Bekker und Fischer's Beiträge zur Erläuterung und Beurtheilung des Entwurfes eines Bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich 3);

Dr. Marwitz, Ueber den Möbelleihvertrag, in „Beiträge zur Erläuterung des Deutschen Rechts” van Rassow und Küntzel 4);

Dr. R. van der Borght, Zur Reform des Abzahlungsgeschäftes, in Braun's Archiv 5).

Al deze schrijvers 6) doen verschillende voorstellen om de misbruiken uit het afbetalingssysteem ontstaan te doen verdwijnen, alnaarmate hun oordeel over de werking van dit systeem min of meer gunstig uitvalt.

In het jaar 1891 is in den *een en twintigsten Deutschen Juristentag* door de H.H. R. Wilke en Dr. Heck praeadvies uitgebracht over de vraag: „Wie ist den Miszbräuchen, welche sich bei den Abzahlungsgeschäften herausgestellt haben, entgegen zu wirken?” 7)

1) Bd. I, bl. 14.

2) Bd. XIII, bl. 367—372.

3) Heft 13, bl. 15.

4) 35ste jaargang, bl. 214 v.

5) 1891, Bd. IV bl. 270—289.

6) Dezen zijn de voornaamste. Voor verdere literatuur zie men Hausmann, bl. 5 noot, en Verhandlungen des XXI Deutschen Juristentages, 1891 bl. 141, noot 32, waar de schrijvers genoemd worden, die het „Abzahlungsgeschäft” behandelen naar het Preuss. Allg. Landrecht.

7) Zie bovengenoemde Verhandlungen, blz. 117—130 en 131—195.

Zooals reeds in het begin van deze inleiding gezegd is, is de heer de Kanter de eerste geweest, die de quaestie hier in Nederland ter sprake heeft gebracht, terwijl zij hier nog niet schriftelijk behandeld is.

Wij zijn van plan dit te doen en wel voornamelijk te onderzoeken, hoe de afbetalingshandel 1) hier te lande gedreven wordt; welke rechtskracht de afbetalingscontracten naar het Nederlandsch recht bezitten; welke de maatschappelijke beteekenis is van het afbetalingssysteem in Nederland, d. w. z. welke voor- en nadeelen er aan verbonden zijn; welke maatregelen er te nemen zijn tegen de misbruiken, die den afbetalingshandel aankleven. Hierbij is natuurlijk eene vergelijking van de toestanden, die elders op dit gebied bestaan, met de toestanden hier te lande onvermijdelijk en ook tot recht begrip van de zaak gewenscht; zoodat wij tevens de gelegenheid zullen hebben ons oordeel uit te spreken over de bezwaren elders en wel voornamelijk in Duitschland en Oostenrijk gerezen, en de voorstellen tot verhelping dier bezwaren, aldaar gedaan, aan de eischen van recht, billijkheid en politiek te toetsen.

1) Dit lijkt ons de beste vertaling van „Abbezahlungsgeschäft” toe. Er bestaat geen Hollandsch woord, dat het begrip „Geschäft” nauwkeurig weergeeft.

HOOFDSTUK I.

WIJZE, WAAROP DE AFBETALINGSHANDEL WORDT UITGEOEFEND.

De afbetalingshandel wordt op twee wijzen uitgeoefend, hetzij „gewerbsmäszig” 1) door de z. g. *afbetalingsmagazijnen*, ook wel afbetalingsbazaren of credietmagazijnen genoemd, die dus alleen of bijna alleen op afbetaling verkoopen, daarop zich speciaal toeleppen; hetzij niet als speciaalhandel maar tegelijk met den contanthandel, zoo dikwijls het verlangd wordt 2).

Voor al tegen de afbetalingsmagazijnen heeft zich de beweging gericht. Deze zijn later ontstaan dan de tweede groep. Het eerst is het afbetalingssysteem gebezigd in den meubelhandel 3), vanwaar het overgenomen is in den

1) Geen Hollandsch woord drukt dit begrip juist uit.

2) Dan bestaat nog in Duitschland en Oostenrijk eene derde soort, de z. g. „Hausirhandel,” d. i. de afbetalingshandel door reizigers. Voorzoover wij hebben kunnen nagaan, komt deze in Nederland nagenoeg niet voor. Later zullen wij zien, dat deze manier van afbetalingshandel de grootste schuld heeft aan de misbruiken, die het afbetalingssysteem heeft te voorschijn geroepen, ja dat die misbruiken bijna uitsluitend daarbij voorkomen.

De koop op afbetaling van onvoerende goederen door coöperatieve bouwverenigingen, hier in het leven geroepen met het doel aan de arbeiders eigen woningen te verschaffen, zou nog als vierde wijze kunnen genoemd worden. Zij levert evenwel geen verschilpunten op met den anderen afbetalingshandel.

3) In den vorm van het z. g. „Möbelleihvertrag.”

machinenhandel (voornamelijk naaimachines, maar ook andere, als landbouw-, weef-, drukmachines, gasmotoren, rijwielen, piano's, muziek- en andere instrumenten, enz.)

Daarop zijn de afbetalingsmagazijnen ontstaan 1), die oorspronkelijk zich slechts bezig hielden met den verkoop van kleederen en meubelen, maar allengs hunnen handel uitbreidden tot allerlei andere artikelen, waardoor de naam „afbetalingsbazaar” ontstond. Deze afbetalingsbazaren verkoopen tegenwoordig alle soorten van kleederen, meubelen, bedden, tapijten, gordijnen, spiegels, klokken, horloges, schilderijen, kinderwagens, kortom al wat in het dagelijksch leven tot kleeding en woningsinrichting noodig is. De meeste beteekenis heeft evenwel de handel in kleederen en meubelen.

Ook is het afbetalingsysteem doorgedrongen in den handel in papieren van waarde, als loten, effecten, enz.; zelfs in den veehandel 2).

In al die takken van handel worden *afbetalingscontracten* gesloten, d. i. wordt overeengekomen met de koopers, dat zij den koopprijs 3) bij gedeelten zullen mogen voldoen. *eigen woord*

Zij worden in den regel schriftelijk aangegaan. Cohen 4) beweert, dat dit altijd het geval is, evenwel ten onrechte. Verscheidene afbetalingsmagazijnen hier te lande 5) sluiten hunne contracten niet schriftelijk, zooals ons bij onze onderzoekingen gebleken is. Evenmin is juist de bewering van Lichtenthal 6), dat er nooit een schriftelijk contract door de afbetalingsbazaren bij hunnen handel opgemaakt wordt.

1) In Nederland sedert 1857, het eerste in Amsterdam.

2) Of dit laatste ook in Nederland het geval is, is ons Onbekend.

3) De woorden „kooper” en „koopprijs” zijn niet geheel juist, zooals wij later zullen zien.

4) Bl. 26.

5) En ook in Duitschland, blijkens Lichtenthal bl. 9.

6) T. a. p.

Het meerendeel dier magazijnen toch geeft aan hunne klanten een z.g. contra(ct)boek 1) of administratieboek, hoofdzakelijk voor de quiteering der afbetalingen, maar waarin ook de voorwaarden van het contract vervat zijn.

Die contracten bevatten verschillende nevenbepalingen, meestal strekkende tot zekerheid voor de afbetaling op den bepaalden tijd.

a. Zoo is veel gebruikelijk de z. g. *eigendomsvoorbehoud-clausule*, door sommigen zelfs als een noodzakelijk bestanddeel van het afbetalingscontract beschouwd, bepalende dat de goederen tot aan de volledige betaling het eigendom van den vervreemder blijven.

Dit kan op twee manieren worden bepaald. De afbetalingscontracten worden n. l. op tweeërlei wijze gesloten, in den vorm van een huur- of van een koopcontract. Een afbetalingscontract in den vorm van een huurcontract gesloten, het z.g. contract van *koop door huur* 2), is het contract, waarbij A aan B zekere goederen verhuurt tegen betaling van een bepaalden huurprijs op gezette tijden, met de nevenbepaling, dat, zoodra die huurpenningen gezamenlijk een bepaald bedrag zullen uitmaken, het huurcontract zal eindigen en de goederen in vollen eigendom aan B overgaan; of dat A zich verbindt in dat geval, de goederen aan B te verkoopen en de gezamenlijke huurpenningen als koopprijs te beschouwen.

In den vorm van een *koopcontract* 3) gesloten, is het afbetalings contract het contract, waarbij A aan B zekere goederen

1) Volgens Cohen verbasterd uit contoboek.

2) Het contract van koop door huur is dus een onderdeel van de afbetalingsecontracten en hiermee is de strijd tusschen de II.H. de Kanter en Smidt over den naam dier contracten beslist. Wij zullen voortaan korthedshalve het contract van koop door huur eenvoudig huurecontract noemen.

3) Voortaan kortweg koopcontract genoemd.

twee figuren!

verkoopt met de bepaling, dat de koopprijs in termijnen betaald zal kunnen worden.

Bij het huurcontract is de bovengenoemde clause van eigendomsvoorbehoud overbodig, wordt het doel, n.l. het eigendomsvoorbehoud, reeds verkregen door den vorm van het contract. Verhuurde goederen blijven het eigendom van den verhuurder. Toch vindt men de clause in de meeste huurcontracten, maar dan meer als herinnering voor den huurder.

Bij het koopcontract is daarentegen eene uitdrukkelijke bepaling noodig, voor het geval dat de verkoper zich het eigendom der verkochte goederen tot aan de volledige betaling van den koopprijs wil voorbehouden.

Behalve deze clause van eigendomsvoorbehoud komen in de afbetalingscontracten nog de volgende bepalingen voor:

b. Dat, voor het geval de koper of huurder een termijn op den bepaalden tijd niet betaalt, de verkoper of verhuurder de overeenkomst terstond als geëindigd kan beschouwen, zonder eenige inverzuimstelling of eenige andere gerechtelijke aanzegging.

c. Dat hij in het bovengenoemde geval de goederen terug kan nemen met behoud van alle betaalde termijnen 1).

Bij het huurcontract spreekt dit vanzelf, maar het wordt desniettemin in alle huurcontracten opgenomen.

d. Dat bij niet prompte betaling der termijnen de verkoper het recht heeft, al de nog te betalen termijnen in eens op te vorderen.

Deze beide laatste clauses komen ook te zamen en dan alternatief voor 2).

1) Tegen deze clause maken allen, die zich met de quaestie der afbetalingcontracten hebben ingelaten, bezwaar en zij is het, die Mr. de Kanter genoopt heeft, in de 2de Kamer de aandacht op deze contracten te vestigen.

2) Zie formulier E op bl. 25 v., waaruit blijkt dat de bewering van Cohen bl. 28, dat clause c. natuurlijk (!) slechts bij het „koopcontract” voorkomt, onjuist is.

e. De clause, dat de huurder of koper bij verandering van woonplaats, hiervan terstond schriftelijk aan den verhuurder of verkoper kennis moet geven 1) en dat bij verzuim hiervan op zijne kosten naar zijn nieuw adres onderzoek gedaan zal worden. Deze sanctie wordt evenwel meestal niet vermeld.

f. De clause, dat de huurder of koper, in geval van terughaling der goederen door den verhuurder of verkoper of zijn(e) gemachtigde(n), die terughaling niet zal mogen bemoeielijken, (en dat zij daartoe op elk uur van den dag, met zooveel personen als noodig zijn en zolang als noodig is, in de woning van den huurder of koper mogen komen) 2).

g. Dat, ingeval van faillissement, van kennelijk onvermogen of van eenig arrest op de goederen van den huurder of koper, deze terstond daarvan den verhuurder of verkoper moet kennisgeven en den curator of deurwaarder moet mededeelen, dat de goederen in quaestie niet tot zijn boedel behooren.

h. Dat alle kosten, door interventie of gerechtelijke invordering veroorzaakt, door den huurder of koper zullen worden gedragen.

i. Dat de verhuurder of verkoper, bij terugneming der goederen, deze weder aan den huurder of koper zal leveren, indien deze de achterstallige termijnen binnen een bepaalden tijd, meestal drie of zes maanden, betaalt en zekerheid stelt voor de betaling der volgende termijnen.

j. Dat de huurder of koper de goederen terstond zal laten verzekeren.

1) In Deutsche contracten vindt men zelfs de clause, dat voor verandering van woonplaats de toestemming van den verhuurder of verkoper noodig is.

2) Het tussehen haakjes geplaatste hebben wij niet in Nederlandsche contracten aangetroffen.

Bovendien nog enkele minder gewichtige bepalingen; zooals de bepaling, dat de huurder of koper de goederen slechts mag laten repareeren bij den verhuurder of verkooper 1), dat de huurder of koper bekend is met de in het contract voorkomende bepalingen, enz.

De in vele Oostenrijksche, maar ook in Duitsche af betalingscontracten voorkomende bepaling, waarbij voor de beslissing van alle uit het contract voortvloeiende processen een bepaald gerecht wordt aangewezen, de z. g. „Gerichtsstandklausel”, waartegen in Oostenrijk een groot deel der beweging is gericht, komt zeer natuurlijk in de Nederlandsche contracten niet voor.

In bijna alle contracten zijn verder de artikelen 321 en 322 W. v. Sr. 2) omtrent *verduistering* afgedrukt, natuurlijk slechts bij het koopcontract met eigendomsvoorbehoud en bij het huurcontract.

Het is bijna overbodig mede te deelen, dat niet altijd al die clausules tegelijk in één contract voorkomen. Zij komen in verschillende combinaties, nu in meerderen dan in minderen getale voor.

De in vele Duitsche werken uitgesproken meening, dat tot het wezen van een afbetalingscontract vereischt wordt, hetzij een koopcontract met eigendomsvoorbehoud en clausule c, die wij voortaan de *vervalclausule* zullen noemen; hetzij

1) Deze clausule komt alleen bij den machine-handel voor.

2) Art. 321. Hij die opzettelijk eenig goed dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort en dat hij anders dan door misdrijf onder zich heeft, wederrechtelijk zich toeëigent, wordt, als schuldig aan verduistering, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van ten hoogste zestig gulden.

Art. 322. Verduistering gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking of van zijn beroep, of tegen geldelijke vergoeding onder zich heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

een huurcontract; of tenminste clausule *d*, berust op onbekendheid met de feitelijke toestanden 1).

Wel komt bijna altijd de laatstgenoemde clausule voor; maar, zooals reeds te voren gezegd is, zijn er verscheidene afbetalingsmagazijnen, die in het geheel geen schriftelijk contract opmaken. Deze komen slechts mondeling met hunne klanten overeen, dat de betaling in termijnen kan geschieden, zonder eenige andere afspraak daarbij te maken. Het meest is evenwel bij de afbetalingsmagazijnen gebruikelijk een koopcontract met de onder *d*. genoemde clausule.

A. Het oudste Nederlandsche afbetalingsmagazijn gebruikt het volgende contractformulier 2):

De ondergeteekende van beroep wonende te, ^{gracht} _{straat} N^o verklaart van de firma te gekocht en ontvangen te hebben: bedragende zegge *f* en neemt aan deze som te voldoen als volgt:

Zallende bij eventueele niet nakoming van bovenstaande conditie, de firma het recht hebben het geheele nog verschuldigde bedrag in eens op te vorderen.

Plaats en Datum

Handtekening

De Agent

1) Er heerscht in de Duitsche literatuur een wonderlijke verwarring van de begrippen „Abzahlungsgeschäft” en „Ratenzahlungssystem”. Naar onze meening beteekenen beide woorden in het spraakgebruik hetzelfde, als men het eerste in algemeenen zin bezigt, maar wordt dit woord ook wel in den engeren zin van „afbetalingsmagazijn” gebezigd; terwijl „Ratenzahlungssystem” meer in Oostenrijk gebruikt wordt. Door nu per se tusschen beide woorden een verschil te willen zoeken, dat in werkelijkheid niet bestaat, wordt dit verschil willekeurig en mitsdien door iederen schrijver in iets anders gezocht. Hieruit is de in den tekst vermelde meening wellicht te verklaren; zij blijft evenwel verkeerd, omdat allen toch de z.g. „afbetalingsmagazijnen” tot het „Abzahlungsgeschäft” brengen.

2) En wel alleen bij belangrijke verkoopen; bij verkoopen tot

Deze firma verkoopt onder de volgende voorwaarden, die zij rondzendt of den koopers ter lezing voorlegt, vóór de sluiting van het contract:

Voor de eerste maal koopende, zijn de betalingsconditiën als volgt:

Bij betaling per Week:

Bedrag der Rekening. Hoogstens:	Directe betaling b/d. Koop.	Betaling per Week.
f 10.—	f 1.—	f 0.50
" 15.—	" 2.50	" 0.50
" 20.—	" 3.—	" 0.75
" 25.—	" 4.—	" 1.—
" 30.—	" 5.—	" 1.25
" 40.—	" 6.—	" 1.50
" 50.—	" 8.—	" 2.—

Bij betaling per Maand:

Bedrag der Rekening. Hoogstens:	Directe betaling b/d. Koop.	Betaling per Maand.
f 10.—	f 1.50	f 1.50
" 15.—	" 2.50	" 2.—
" 20.—	" 3.—	" 3.—
" 25.—	" 4.—	" 4.—
" 30.—	" 5.—	" 5.—
" 40.—	" 6.—	" 6.—
" 50.—	" 7.50	" 7.50

Hoogere bedragen volgens overeenkomst. Voor de 2e en volgende malen koopende, vervalt desverkiezende de directe betaling. Bij betaling in *driemaandelijksche* termijnen, wordt voor de 1e maal het bedrag der rekening in 3 gelijke deelen verdeeld. De 1e termijn wordt betaald bij de levering der goederen, de 2e drie maanden later, de 3e nogmaals 3 maanden later. Voor de twee laatste termijnen worden door den koper accepten geteekend.

Voor de 2e en volgende malen koopende, behoeft de 1e termijn niet direct betaald te worden.

Hoogere bedragen volgens overeenkomst.

De firma behoudt zich het recht voor eene aanvraag te weigeren zonder daarvoor redenen op te geven.

Eene loopende rekening moet eerst geheel afbetaald zijn, alvorens tot nieuwe leverantiën kan worden overgegaan. Te Amsterdam en op plaatsen waar agenten gevestigd zijn, geschiedt de incassering

een gering bedrag wordt in het geheel geen schriftelijk contract gebezigd.

der gelden door eigen personeel. Op plaatsen waar geen agenten gevestigd zijn, geschiedt de incasseering door middel van postkwitanties, zonder eenige kosten voor den koper.

Voor contante betaling wordt 5% korting toegestaan.

B. Contractformulier uit het contraboek van eene Amsterdamsche firma 1):

Op goederen ten bedrage:

van f	16.—	is de	afbetaling	per	week	f	1.—
" "	25.—	" "	" "	" "	" "	" "	1.50
" "	40.—	" "	" "	" "	" "	" "	2.—
" "	50.—	" "	" "	" "	" "	" "	3.—
" "	100.—	" "	" "	" "	" "	" "	5.—
" "	150.—	" "	" "	" "	" "	" "	6.—

Bij de ontvangst der goederen wordt het derde van het bedrag betaald.

Zonder boekje wordt aan niemand eenig goed afgeleverd.

Verandering van woonplaats moet direct aangegeven worden.

Bij niet nakoming zijner verplichtingen wordt het saldo van het verschuldigde bedrag onmiddelijk gerechtelijk geëind.

Op verzoek worden de bedragen aan huis afgehaald.

Zoodra in het Contraboek eene bladzijde vol is, behoort het boekje aan den kassier te worden meegegeven of aan het kantoor bezorgd te worden ten einde te worden opgeteld en vergeleken.

C. Formulier van een koopcontract met clause *d.* en de eigendomsvoorbehoudclause, uit het contraboek eener andere firma.

Bij de ontvangst der goederen wordt een gedeelte der Koopsom betaald.

1) Deze firma heeft haar hoofdzetel in Berlijn en in verscheidene andere Deutsche steden, alsmede in Amsterdam en Rotterdam filialen.

Verder betaalt men van een:

	Bedrag	per week	per 14 dagen	per maand
van f	10.—	f 0.50	f 1.—	f 2.—
" "	15.—	" 0.75	" 1.50	" 3.—
" "	20.—	" 1.—	" 2.—	" 4.—
" "	30.—	" 1.50	" 3.—	" 6.—
" "	40.—	" 2.—	" 4.—	" 8.—
" "	50.—	" 2.50	" 5.—	" 10.—
" "	100.—	" 5.—	" 10.—	" 20.—

Bij een tweeden koop worden de conditiën nog gemakkelijker gemaakt.

Zonder dit boekje kan men geen goederen ontvangen.

Bij verhuizingen gelieve men het nieuwe adres dadelijk aan het kantoor op te geven.

Als men de overeengekomen conditiën niet prompt nakomt, is het resteerende in eens invorderbaar.

Goederen op afbetaling gekocht blijven het eigendom van den verkooper tot zij geheel betaald zijn.

Op de laatste bladzijde van dit contrabock vindt men de artt. 321 en 322 W. v. Sr. vermeld.

D. Eene Utrechtsehe firma 1) gebruikt het volgende contractformulier:

De ondergeteekende, gevestigd en de mede-ondergeteekende wonende te verklaren:

Dat de eerstondergeteekende aan de(n) tweede(n) ondergeteekende heeft verhuurd en de tweede ondergeteekende van hem in huur heeft genomen en wel onder de navolgende voorwaarden:

1. dat de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ aan den verhuurder of zijn gemachtigde gedurende achtereenvolgende weken zal betalen f waarna de huurtijd der zal eindigen en zij in vollen eigendom aan den tweeden ondergeteekende overgaat;
2. dat tot aan het tijdstip der geheele afbetaling der huur-

1) Die in verscheidene andere Nederlandsche steden filialen heeft.

penningen de goederen dus het onbetwist eigendom van den verhuurder blijven zoodat de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ de goederen gedurende den huur-tijd niet zal mogen verkoopen, vervreemden, verpanden, noch in bewaring of bruikleen geven zonder schriftelijke toestemming van van den verhuurder;

3. dat indien de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ in gebreke blijft de huurpenningen op den bepaalden tijd te voldoen $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ den verhuurder uitdrukkelijk het recht toekent de overeenkomst direct als geëindigd te beschouwen, en de goederen door hun gemachtigde terug te doen halen zonder eenige aanspraak op vergoeding of terugbetaling van welken aard ook.

Opgemaakt in duplo, te

den 18

Handteekening v/d verhuurder

Handteekening v/d. huurder

Op den achterkant van dit contract zijn weer de artt. 321 en 322 W. v. Sr. afgedrukt.

Wij hebben hier dus te doen met een huurcontract, waarin ten overvloede nog de clause van eigendomsvoorbehoud en de vervalclause zijn opgenomen.

Vreemd is het, dat deze firma aan hare huurders voor de quiteering der termijnen een contraboekje geeft, waarin het volgende contract is afgedrukt:

De betaling is als volgt:

Bij ontvangst der goederen moet een derde gedeelte betaald worden.

De verdere afbetaling is als volgt:

Van eene koopsom van 8 gulden betaalt men per week *f* 0.50, of per 14 dagen *f* 1.—, of per maand *f* 2.—.

van *f* 12.— p. week *f* 0.75, p. 14 dagen *f* 1.50 of p. maand *f* 3.—

"	"	16.—	"	"	"	1.—,	"	"	"	2.—	"	"	"	4.—
"	"	25.—	"	"	"	1.50,	"	"	"	3.—	"	"	"	6.—
"	"	40.—	"	"	"	2.—,	"	"	"	4.—	"	"	"	8.—
"	"	50.—	"	"	"	3.—,	"	"	"	6.—	"	"	"	12.—
"	"	100.—	"	"	"	5.—,	"	"	"	10.—	"	"	"	20.—
"	"	150.—	"	"	"	6.—,	"	"	"	13.—	"	"	"	25.—

Zonder boekje worden geen goederen afgegeven.

Indien men van woonplaats verandert gelieve men dit op te geven.

Bij niet prompte betaling der overeengekomen conditie heeft de verkooper het recht, het nog resteerende ineens op te vorderen.

De goederen blijven het eigendom van den verkooper tot zij geheel betaald zijn.

In het contraboek dus een koopecontract met eigendomsvoorbehoud en clausule *d*, maar niet de vervaleclausule, terwijl het door beide partijen ondertekende contract een huurcontract met de vervaleclausule maar zonder de clausule *d*. bevat. Deze dubbelzinnigheid kan echter geen kwaad, dewijl de gevolgen van een huurcontract en een koopcontract met eigendomsvoorbehoud nagenoeg dezelfde zijn. Bovendien zal nu de creditcur bij niet geregelde betaling de keus hebben tusschen de vervaleclausule, volgens het huurcontract, en clausule *d*. volgens het koopcontract.

E. De meest volledige formulieren gebruiken de firma's, die in machines, voornamelijk naaimachines en rijwielen handelen. Daarbij komt o. a. het volgende zeer nauwkeurig gestelde formulier van een huurcontract met bijna alle te voren genoemde clausules voor:

Jaar	CONTRACT.	Week
.....		N ^o

De ondergeteekende,, gevestigd te en aldaar Kantoor houdende te, ^{suraat}grachi N^o, en de mede-ondergeteekende wonende te verklaren:

Dat de eerst-ondergeteekende,, aan de(n) tweede(n) ondergeteekende heeft *verhuurd* en de tweede ondergeteekende van haar heeft *in huur aangenomen* in te gaan op een(e) degelijke en wel onder de navolgende voorwaarden:

dat de ^{huurder}huurster bij den aanvang van den huurtijd aan de(n) ^{verhuurder}verhuurster of ^{zijn}haar gemachtigde zal betalen gulden cents, vervolgens een daarna gulden cents, en zoo achtereenvolgens elke daarna gulden cents, totdat de betaalde huurpenningen gezamenlijk een bedrag van

..... gulden cents zullen uitmaken, waarna de huurtijd der machine zal eindigen en zij, zonder verdere bijbetaling, in vollen eigendom aan de(n) tweede(n) ondergeteekende overgaat;

dat tot aan het tijdstip der geheele afbetaling der huurpenningen de machine dus het onbetwist eigendom van de(n) $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$ blijft, zoodat de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ de machine gedurende den huurtijd niet mag verkopen of vervreemden en, ingeval $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ eventueel mocht worden verklaard in staat van faillissement, of van kennelijk onvermogen, of er enig arrest op $\frac{\text{zijne}}{\text{hare}}$ goederen wordt gelegd, de machine zal geacht worden niet tot $\frac{\text{zijnen}}{\text{hareu}}$ boedel te behooren, zullende $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ alsdan verplicht zijn, dit aan den curator of aan den beslagleggenden deurwaarder mede te deelen, terwijl $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ reeds van te voren van het te leggen beslag aan de(n) eerst-ondergeteekende zal moeten kennisgeven;

dat de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ de machine niet zal mogen verpanden, noch in bewaring of in bruikleen geven zonder schriftelijke toestemming van de(n) $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$;

dat de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ de machine, in geval van noodzakelijke reparatie, slechts door de(n) eerst-ondergeteekende of door van $\frac{\text{zijneit}}{\text{hareit}}$ wege gemachtigden mag doen herstellen, opdat het gevaar uitgesloten zij, dat de machine door onkunde bederven of door kwaadwilligheid van derden verknoeid worde;

dat, indien de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ in gebreke blijft de huurpenningen op den bepaalden tijd te betalen, $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ de(n) $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$ uitdrukkelijk het recht toekent, om zonder in verzuimstelling of eenige andere gerechtelijke aanzegging, de overeenkomst terstond als geëindigd te beschouwen en of de machine door $\frac{\text{ziju}}{\text{haar}}$ gemachtigde of iemand van $\frac{\text{zijaent}}{\text{hareit}}$ wege terug te doen halen, zonder dat de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ eenige aanspraak op vergoeding of terugbetaling van welken aard ook maken kan, in welk geval de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ die terughaling niet zal mogen bemoeielijken, maar de machine en al hetgeen er volgens het op de andere zijde van dit contract vermelde bijbehoort onverwijld zal afgeven (echter zal in dit geval ook de $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$ deze of eene soortgelijke machine weder aan de(n) $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ leveren, wanneer laatstgenoemde binnen 3 maanden vanaf den dag waarop de machine door $\frac{\text{hem}}{\text{haar}}$ teruggegeven

werd, de achterstallige huurpenningen aanzuivert en voor de betaling van de resteerende koopsom aannembare zekerheid stelt) of al de tot de afbetaling der machine gestelde termijnen als verstreken te beschouwen en het door de(n) $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ nog aan haar verschuldigde gerechtelijk in te vorderen.

De kosten en boeten door de(n) eerst-ondergeteekende uitgegeven om tot die gerechtelijke invordering dit contract te doen zegelen en registreeren zullen evenals de proceskosten, waarin de tweede ondergeteekende veroordeeld wordt, door $\frac{\text{hem}}{\text{haar}}$ aan de(n) $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$ worden betaald. Indien dit zegelen en registreeren in eenig ander opzicht tot handhaving van de rechten van de(n) eerst-ondergeteekende ter uitvoering van dit contract of ingeval van faillissement of van verklaard kennelijk onvermogen van de(n) tweede(n) ondergeteekende noodig is, zullen die kosten door $\frac{\text{hem}}{\text{haar}}$ dadelijk op de eerste aanvraag aan $\frac{\text{hem}}{\text{haar}}$ worden teruggeven.

Verder erkent de $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ de machine terstond na ontvangst te hebben geassureerd en wel voor gelijk bedrag als op de voorzijde van dit contract als „waarde der machine” is aangegeven, en mocht de machine door brand in de woning van de(n) tweede(n) ondergeteekende verloren gaan, dan machtigt $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ nu reeds voor alsdan de(n) eerste(n) ondergeteekende om hetgeen deze van $\frac{\text{hem}}{\text{haar}}$ te dezer zake te vorderen heeft van de Assurantie-Maatschappij namens $\frac{\text{hem}}{\text{haar}}$ op te eischen, tot uitbetaling waarvan $\frac{\text{hij}}{\text{zij}}$ die maatschappij bij deze autoriseert.

Gedaan en in duplo geteekend te den 18

(Handteekening v/d verhuurder)

(Handteekening v/d huurder)

Aan den achterkant bevat dit contract het volgende:

Huurders zijn verplicht bij verandering van woonplaats hiervan schriftelijk aan de(n) $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$ kennis te geven; anders behoudt deze zich het recht voor, op kosten van de(n) $\frac{\text{huurder}}{\text{huurster}}$ door annoucen in de publieke couranten, naar $\frac{\text{zijn}}{\text{haar}}$ adres onderzoek te doen.

De artt. 321 en 322 W. v. Sr.

De ondergeteekende verklaart bij deze, met het oog op bovenstaande bepalingen van het W. v. Sr., wel uitdrukkelijk, dat hij bekend is met de in dit contract voorkomende bepaling, dat zoolang de machine niet geheel is afbetaald, deze het eigendom blijft van de(n) $\frac{\text{verhuurder}}{\text{verhuurster}}$, op welke bepaling hem door de(n) mede-ondergeteekende bij het teekenen van dit contract uitdrukkelijk is gewezen.

Handteekening

Verder nog de apparaten en onderdeelen der machine; de waarde der machine en der bijgeleverde onderdeelen in cijfers; en ten slotte nogmaals in cijfers het bedrag der cautie (aanbetaling) en der huur (afbetaling).

Wij hebben ons tot nu toe bezig gehouden met de wijze, waarop de afbetalingscontracten gesloten worden; wij zullen nu onderzoeken, hoe een reeds gesloten contract ten uitvoer gebracht moet worden. Dit is gedeeltelijk uit de hierboven afgedrukte formulieren op te maken.

Terstond bij de levering wordt een bepaald bedrag betaald (aanbetaling, cautie, directe betaling genoemd). Deze eerste betaling is grooter dan de afbetalingstermijnen, maar verschilt overigens in bedrag bij de verschillende magazijnen 1).

De termijnen worden in den regel door z. g. kassiers, die dikwijls ook met de hier uit den aard der zaak zeer uitgebreide boekhouding belast zijn, aan de woning der klanten afgehaald op de overeengekomen tijden. Deze kassiers zijn in het bezit van zegels, die zij als quitanti^e in het contraboek, zoo dit er is, plakken en daarna afstem-pelen. De patroon weet hoeveel zegels de kassier bij zich heeft; het bedrag der ontvangen afbetalingen moet overeen-

1) Zie de formulieren hierboven.

komen met de door dezen gebruikte zegels, zoodat er geen bedrog plaats kan hebben 1).

Om alle verwarring en bedrog te voorkomen bij de afbetaling, bevatten vele contracten bepalingen en waarschuwingen. Zoo b. v. de bepaling: „dat maandelijks, of zoodra in het contraboekje eene bladzijde vol is, dit aan den kassier medegegeven of aan het kantoor bezorgd moet worden, ten einde met de boeken te worden vergeleken”; of men wordt gewaarschuwd „er op te letten, dat de quitantiën voor de betalingen door den kassier direct in het contraboek geplakt en door afstempeling waardeloos gemaakt worden”; of wel men wordt verzocht slechts aan met volmacht voorziene personen te betalen. —

Het spreekt van zelf dat zulk een handel eene uitgebreide administratie te weeg brengt, veel uitgebreider dan de gewone contanthandel vereischt. Iedere week 2) toch moeten bij een groot aantal 3) klanten de termijnen afgehaald en daarna de ontvangsten geboekt worden; aan onwillige betalers moeten aanmaningen gezonden worden; van de verhuizingen, die vooral bij de klasse die op afbetaling koopt zoo menigvuldig voorkomen, moet boekgehouden worden, enz. Dit brengt natuurlijk ook groote administratiekosten mede, die bij de afbetalingsmagazijnen evenwel gecompenseerd worden door eene veel eenvoudiger inrichting; deze houden er namelijk geen weelderig ingerichte winkels en magazijnen op na, zooals bij den contanthaandel gewoonte is.

Een andere niet van zelf gecompenseerde finantiëele last,

1) Er worden evenwel ook gewone quitanties gebruikt door sommige magazijnen.

2) In den regel wordt wekelijks betaald, daar de meeste koopers op afbetaling tot den stand behooren, die wekelijks hun loon ontvangen.

3) Bij een eenigszins uitgebreiden handel al spoedig eenige honderden.

die den verkooper op afbetaling drukt, bestaat in het slechte betalen der koopers. Slechts zelden wordt het geheele verschuldigde bedrag betaald. In den regel heeft de betaling der laatste termijnen niet plaats; hetzij dat de debiteur beweert de waarde der ontvangen goederen reeds voldoende betaald te hebben; hetzij dat wegens den langen tijd 1), die er verloopt tusschen den koop en de betaling der laatste termijnen, de waren reeds versleten zijn; hetzij dat de debiteur eenvoudig met den besten wil der wereld niet betalen kan. Want het zijn gewoonlijk de laagste klassen der maatschappij die op deze wijze koopen, m. a. w. de niet bezittende klasse. Volgens ingewonnen inlichtingen is het ons gebleken, en het ligt bovendien in den aard der zaak, dat voornamelijk arbeiders, lagere ambtenaren als b. v. politieagenten, kamerverhuurders die op deze wijze de meubileering voor de te verhuren kamers moeten koopen, kortom onbemiddelden, die niet in staat zijn groote uitgaven in eens te doen, op afbetaling koopen.

Maar bovendien komt het zeer veel voor, dat reeds na de betaling van enkele termijnen of zelfs van één termijn, die der volgende achterwege blijft 2). En zelfs al worden alle termijnen betaald, dan geschiedt dit toch zoo goed als nooit op de overeengekomen tijden, zoodat de verkooper een enorm renteverlies lijdt.

1) Meestal nog verlengd door het vaak verleenen van uitstel van de betaling van sommige termijnen.

2) Een kassier van een der afbetalingsmagazijnen, die wij bij onze onderzoekingen spraken, liet ons zien hoe weinig er betaald wordt van hetgeen betaald moet worden. Nog niet een vierde der personen had die week de verplichte afbetalingen aan hem voldaan, en dat was in het voorjaar, dus in een tijd dat er aan werk zeker geen gebrek was. Dezelfde kassier, die tevens met de boekhouding was belast, was toen juist bezig de posten af te boeken waarvan het zeker was, dat zij toch niet betaald zouden worden, en deze bedroegen ruim f 3500 in één jaar.

Slechts enkele magazijnen, die alvorens aan iemand op afbetaling te verkoopen, nauwkeurige inlichtingen inwinnen omtrent de soliditeit en den vermogenstoestand van dien persoon, worden door dit nadeel niet getroffen, maar zij verhinderen daardoor conc gansche klasse, en nog wel die klasse, voor welke de koop op afbetaling de meeste voordeelen oplevert, op die manier te koopen.

Het equivalent voor die nadeelen moeten de verkoopers zoeken in de prijzen, die dan ook veel hooger moeten zijn dan bij den contanthandel, hoewel zij zich wegens den grooteren afzet met matiger winst kunnen tevreden stellen.

Doch hierop komen wij later terug. —

De afbetalingshandel heeft in Nederland niet zulk eene hooge vlucht genomen als in Duitschland. Daar heeft hij zich enorm uitgebreid en is mitsdien een machtige concurrent geworden van den contanthandel, welke concurrentie grootendeels de beweging tegen den afbetalingshandel in het leven geroepen heeft.

Drie oorzaken voornamelijk hebben die groote uitbreiding ervan hier te lande verhinderd. Ten eerste het feit, dat de bovengenoemde beweging reeds ontstaan was, voordat de afbetalingsmagazijnen zich hier ingeburgerd hadden, zoodat zij van den beginne met wantrouwen werden ontvangen. In Duitschland hadden zij daarentegen reeds het burgerrecht verkregen en hunnen weldadigen invloed doen gevoelen, toen de beweging ontstond; ja zelfs ontstond daardoor indirect de beweging, d. w. z. door hunne goede werking verkregen zij die enorme uitbreiding, die voor hunne concurrenten zoo gevaarlijk werd.

De tweede oorzaak ligt in den aard van het Nederlandsche volk. Geleid door zijne valsche schaamte en vreemdsoortige ouderwetsche begrippen van fatsoen, schaamt het zich op afbetaling te koopen, al is dit het eenige middel om tot bevrediging zijner behoeften te geraken.

Als derde oorzaak is te noemen, de slechte inrichting

van ons burgerlijk procesrecht 1). De omslachtige en dure procedure en de slecht geregelde executie maken dat de afbetalingshandel aan den kant van den crediteur met te veel risico gepaard gaat. Hij is daardoor bijna geheel afhankelijk van de welwillendheid zijner debiteuren, zoodat niet ten onrechte dikwijls gezegd wordt, dat de wet geschreven schijnt te zijn voor de slechte betalers.

1) In Duitschland is dit veel beter door het z. g. „Urkundenprocess.“

HOOFDSTUK II.

DE RECHTSKRACHT VAN HET AFBETALINGSCONTRACT NAAR HET NEDERLANDSCH RECHT.

Wij hebben in het vorige hoofdstuk de verschillende wijzen, waarop de afbetalingscontracten gesloten worden, uiteengezet. Wij zullen nu nagaan, welke rechtsgevolgen aan elk dier manieren verbonden zijn en welke rechtsmiddelen de crediteur in elk bijzonder geval heeft, om tot nakoming van het contract door den debiteur te geraken.

Vooreerst het afbetalingscontract in zijn allereenvoudigsten vorm, zonder eenige nevenbepaling.

De koper 1) is verplicht op de overeengekomen tijden de termijnen te voldoen 2). Doet hij dit niet, dan heeft zijn crediteur voor elken 3) vervallen termijn de gewone rechtsmiddelen. In geval van beslag zijn mitsdien de artikelen 447, 448, 756 en 757 W. v. Rv. 4) van kracht, terwijl de

1) De verplichtingen van den verkooper op afbetaling leveren niets bijzonders op.

2) Hij is natuurlijk bevoegd den geheelen of een gedeelte van den koopprijs vóór het vervallen te voldoen. Diei adiectio pro reo est.

3) Of hem de tusschen de dagvaarding en het vonnis vervallen termijnen moeten worden toegewezen, is dubieus. Zie J. Gerritzen, Het ontstaan en tenietgaan van de actie gedurende het proces, Leiden 1892.

4) Art. 447. Geen beslag op roerende goederen in g, uit welken hoofde ook gedaan worden:

crediteur het voorrecht van art. 1185, 3 B. W. 1) zal kunnen doen gelden.

In den regel zullen de verkochte goederen, als vallende onder art. 447, 2° of 4° W. v. Rv., niet voor inbeslagneming

1°. op zaken, welke de wet verklaart voor onroerend goed door bestemming;

2°. op het noodige bed en beddegoed van de personen, tegen welke het beslag gedaan wordt, of van hunne bij hen inwonende kinderen, noch op de kleederen, waarmede de eerstgenoemde en hunne kinderen gekleed en gedekt zijn;

3°. op de toerusting van personen in krijgsdienst, volgens hunnen dienst en graad.

4°. op de gereedschappen van ambachtslieden en werklieden, tot hun persoonlijk bedrijf behoorende.

5°. op den in het huis voorhanden zijnden voorraad van spijs en drank, dienende tot de behoefte van het huisgezin, gedurende eene maand.

Art. 448. Insgelijks kan er geen beslag gelegd worden.

1°. op de boeken betrekkelijk tot het beroep van den persoon, tegen wien het beslag gedaan wordt, tot de som van twee honderd gulden, te zijner keuze;

2°. op de werktuigen en gereedschappen, dienende tot eenig onderwijs, of beoefening van kunsten en wetenschappen, ten bedrage van dezelfde som en te zijner keuze;

3°. Eindelijk op eene koe, of twee zwijnen, of twee geiten, of vier schapen, ter keuze van dengene tegen wien het beslag gedaan wordt, met het benodigde stroo en voeder voor dat vee gedurende eene maand.

Echter zullen de zaken, in dit artikel opgenoemd, kunnen worden in beslag genomen:

1°. wegens levensbehoeften, verstrekt aan den persoon, tegen wien het beslag gedaan is;

2°. wegens de gelden verschuldigd aan personen, welke die voorwerpen vervaardigd, hersteld of verkocht hebben;

3°. wegens huren en pachten van onroerende goederen, waarin of waarop de gemelde zaken voorhanden zijn.

vatbaar zijn. Veel zekerheid heeft de crediteur derhalve niet; want de goederen van de klasse, die voornamelijk op afbetaling koopt, zullen meestal niet eens de kosten van beslag en executie dekken, gesteld al dat zij voor beslag vatbaar zijn. —

Dat de crediteur voor iederen termijn moet opkomen wordt voorkomen door de clausule *d.*, dat n. l., in geval van niet betaling van een termijn, de geheele nog te innen koopsom in eens opvorderbaar wordt. Het koopcontract met deze formule, zooals boven vermeld, is het meest voorkomende; het heeft geen bijzondere rechtsgevolgen. De gewone procedure wordt hierdoor niet gewijzigd en hetgeen hierboven omtrent het beslag gezegd is, geldt ook hier. —

Meer bijzondere rechtsgevolgen brengt het koopcontract met eigendomsvoorbehoud mede. De gevolgen van deze eigendomsvoorbehoudclausule zijn, dat de goederen het eigendom van den verkooper blijven, totdat de koopprijs geheel

Art. 756. Dit beslag (n. l. derdenarrest) zal niet gelegd mogen worden:

1°. op de goederen, welke de wet verklaard heeft voor geene inbeslagneming vatbaar te zijn;

2°. op in rechten toegewezen gelden tot onderhoud;

3°. op gelden en jaarwedden tot onderhoud, welke door den erf-later of schenker voor geene inbeslagneming vatbaar zijn verklaard.

Evenwel kunnen de voorwerpen, in n°. 2 en 3 begrepen, worden in beslag genomen wanneer zij mochten dienen tot verhaal van onderhoud waarop de arrestant zelf aanspraak heeft.

Art. 757. Bezoldigingen en pensioenen wegens ambten of bedieningen kunnen niet in beslag worden genomen dan voor zoodanig gedeelte, en op zoodanige wijze, als door de bijzondere wetten wordt bepaald.

1) Art. 1185. De bevoorrechte schulden op zekere bepaalde goederen zijn:

3°. de nog onbetaalde koopprijs van roerende goederen,

voldaan is 1); waarna zij door de betaling van den laatsten termijn vanzelf, door *brevi manu traditio*, het eigendom 2) van den koper worden. Tot zoolang is deze slechts bloot houder en mag dus de goederen niet vervreemden of verpanden. Doet hij dit, dan is hij strafbaar wegens *verduistering*, want dan valt zijne daad geheel onder de bepaling van art. 321 W. v. Sr. Door het verpanden of vervreemden immers eigent hij zich wederrechtelijk toe het goed, dat aan een ander toebehoort en dat hij anders dan door misdrijf — in casu door koop met eigendomsvoorbehoud — onder zich heeft.

Echter valt die daad niet onder de verduistering van art. 322 W. v. Sr., dat een zwaarder straf bedreigt tegen verduistering gepleegd door hem, die het goed *tegen* geldelijke vergoeding onder zich heeft. Hieronder vallen de bewaarnemer, de vervoerder, enz.; maar geenszins de huurder of de koper onder eigendomsvoorbehoud. Slechts voor de eersten bestaat grond tot strafverzwaring, wegens het bijzondere vertrouwen hun geschonken 3). Ten onrechte wordt daarom dit artikel opgenomen in de meeste afbetalingscontracten, waarmede het niets te maken heeft.

1) Aangezien de eigendomsvoorbehoudclausule steeds deze of eene synonieme uitdrukking bevat en dus uitdrukkelijk als suspensieve voorwaarde wordt aangenomen, wordt hier de, onder het Rom. Recht reeds bestaande, veel besproken twistvraag, of het eigendomsvoorbehoud, het z. g. *pactum reservati dominii*, eene opschortende of eene ontbindende voorwaarde daarstelt, voorkomen. Bovendien blijkt uit de verdere bepalingen in de contracten steeds, dat hier eene opschortende voorwaarde bedoeld is.

2) Natuurlijk alleen wanneer de verkooper ook eigenaar was; anders wordt de koper slechts bezitter. Wanneer wij ons geheel juist zouden willen uitdrukken, zouden wij moeten zeggen: „waarna hij den *animus domini* krijgt.”

3) Zie Mr. H. J. Smidt, De geschiedenis van het Wetboek van strafrecht, dl. II bl. 541.

In geval van beslag, gelegd door een anderen crediteur van den koper, kan de verkooper krachtens zijn eigendomsrecht intervenieeren en het beslag doen opheffen 1); terwijl hij, wanneer de koper failliet of in staat van kennelijk onvermogen verklaard wordt, de goederen buiten den boedel kan houden.

Bovendien snijdt het eigendomsvoorbehoud af een beroep op de bovengenoemde artt. 447, 448, 756 en 757 W. v. Rv.; welke artikelen uit den aard der zaak niet te pas kunnen komen bij reïvindicatoir beslag.

Het eigendomsvoorbehoud op zich zelf heeft op de koopovereenkomst geen invloed; bij nalatigheid van den koper wordt zij door het eigendomsvoorbehoud niet ontbonden. Het heeft slechts dit gevolg, dat het de verplichting tot levering, door art. 1510 B. W. den verkooper opgelegd, gedeeltelijk opschort, totdat de koopprijs geheel voldaan is. Volgens art. 1511 B. W. bestaat die levering in eene overdracht van het verkochte goed in de macht en het bezit van den koper. Nu is de verkooper onder eigendomsvoorbehoud verplicht, het verkochte goed terstond in de macht van den koper over te dragen; maar de overdracht in het bezit van den koper vindt eerst plaats, en dan vanzelf, door de betaling van den laatsten termijn. Totdat de overeenkomst

1) Art. 456 W. v. Rv. Die eigenaar beweert te zijn der in beslag genomene goederen of van een gedeelte daarvan, kan zich tegen den verkoop verzetten bij eene middelen inhoudende dagvaarding van den arrestant en van den persoon, tegen wien het beslag gedaan is, en aan den bewaarder beteekend; alles op straffe van nietigheid.

De rechtbank van het arrondissement, in hetwelk het beslag gedaan is, zal deswege summierlijk uitspraak doen.

De eischer, welke in het ongelijk gesteld wordt, zal worden veroordeeld, bijaldien daartoe redenen zijn, tot vergoeding van schaden en interessen aan den beslaglegger.

ontbonden is — hetzij krachtens een vonnis, waarbij de ontbinding volgens art. 1302 B. W. wordt uitgesproken, hetzij krachtens de clause, dat ingeval de koper niet aan zijne verplichtingen voldoet, de verbintenis geëindigd zal zijn (clause b.) 1) — kan de verkooper onder eigendomsvoorbehoud tegenover den koper zijn eigendomsrecht niet doen gelden, wel tegenover derden. Tot zoolang heeft gene, ingeval van wanpraestatie door den koper, derhalve niet het recht de goederen terug te nemen 2), tenzij dit uitdrukkelijk bedongen is (clause c.) Na de ontbinding echter kan hij de goederen als zijn eigendom terugvorderen 3), zoolang zij zich bevinden in handen van den koper, of in handen van een derde voor dezen, of van iemand die de goederen verkreeg, wetende dat zij onder eigendomsvoorbehoud verkocht zijn; of wel indien zij verloren of ontvreemd zijn. Is evenwel een derde te goeder trouw en op rechtmatige wijze bezitter 4) dier goederen geworden, dan kan de verkooper er geen rechten meer op doen gelden, maar dan kan hij zoo noodig den koper wegens verduistering doen vervolgen.

Het hoofddoel echter, waarmede het eigendomsvoorbehoud gebezigd wordt, is om te voorkomen, dat de verkochte goederen, meestal het voornaamste zoo niet het eenige onder-

1) De geldigheid dezer clause is wel eens betwist. Men ziet dan evenwel over het hoofd, dat art. 1302, al. 2 en 3 regelen van relatief recht bevat. Zie hierover Diephuis, Het Nederlandsch Burgerlijk Recht, dl. X bl. 275 v.; waar ook de literatuur en jurisprudentie over deze quaestie te vinden zijn.

2) Anders Cohen, bl. 5.

3) Maar hij moet dan de betaalde termijnen teruggeven, verminderd met vergoeding van kosten, schade en interessen. De schade en interessen zullen bestaan in renteverlies en de waardevermindering der verkochte zaak.

4) Volgens de meening, dat „bezit” in art. 2014 B. W. beteekent „rechtmatig bezit te goeder trouw.”

pand voor de betaling der schuld, door den debiteur vervreemd of verpand worden of door andere crediteuren met beslag belegd worden, zoolang de koopprijs niet geheel voldaan is.

Is bovendien in het contract nog de vervalclausule opgenomen, dan behoeft de crediteur bij terugneming der goederen niets van de betaalde termijnen terug te geven.

Het eigendomsvoorbehoud dient mitsdien voornamelijk om zakelijke zekerheid voor de voldoening van den koopprijs te verkrijgen en is daartoe ook het eenige middel; dewijl volgens art. 1198 B. W., zooals tegenwoordig in bijna alle beschaafde landen, het pandrecht niet bestaanbaar is op zaken, die in de macht van den schuldenaar of pandgever gelaten worden, of met den wil van den schuldeischer terugkeeren. Daar het nu bij de afbetalingscontracten een vereischte is, dat de zaak in de macht van den schuldenaar komt, is het, indien deze geen ander voorwerp in pand kan geven, tot het verschaffen van zakelijke zekerheid noodzakelijk zijn toevlucht tot het eigendomsvoorbehoud te nemen 1). —

Het meest eigenaardig in zijne juridische constructie is het *huurcontract* 2). Dit is namelijk eene verbinding van een huur- 3) en een koopcontract. Over den aard van dit contract bestaat veel verschil van meening.

Volgens sommigen is het, niettegenstaande in het geheele

1) In Duitschland is wel beslist, dat het eigendomsvoorbehoud, als *in fraudem legis* gecontracteerd, nietig is, omdat het eene ontduiking van het verbod van pandrecht zonder bezitsoverdracht is.

2) Het Duitse *Leih- of Mietvertrag*, waarvan de meest bekende vorm het z. g. „*Möbelleihvertrag*” is.

3) Hier in zijne gewone beteekenis. Daar op de volgende bladzijden het woord huurcontract meermalen in zijn gewone beteekenis voorkomt, zullen wij duidelijkheidshalve in dit hoofdstuk het afbetalingshuurcontract het „*contract van koop door huur*” noemen.

contract van huur gesproken wordt, een koopcontract 1); hetzij zuiver hetzij onder eene opschortende voorwaarde.

Anderen verklaren het voor een huurcontract, dat onder zekere omstandigheden, te weten indien de huurpenningen zoolang betaald zijn, dat hun gezamenlijk bedrag een bepaalde hoogte bereikt heeft, in een koopcontract verandert, d. i. dus eene verbinding van huur- en koopcontract 2).

Ook wordt het als een pactum de vendendo opgevat 3).

Deze laatste meening steunt echter op den in Duitschland soms voorkomenden vorm van het z. g. „Leihvertrag;” waarbij de verhuurder zich verbindt om, wanneer de huurpenningen te zamen een bepaald bedrag hebben bereikt, met den huurder een koopcontract omtrent de verhuurde zaak te sluiten en de betaalde huurpenningen daarbij tot koopprijs te zullen laten strekken 4). Daar, voorzover wij

1) Förster-Eccius, Preusz. Privatr., 5 Aufl. Bd. II bl. 73 A Sa. Marwitz, t. a. p. bl. 216 v.

Præadvies van Heck, t. a. p. bl. 141 v.

Dr. II. Staub, Klage und Fimede im Interventionsprozeße, in Juristische Wochenschrift, 1888 bl. 301 v.

2) Bornemann, Systematische Darstellung, 1843 Bd. 3 bl. 46.

E. von Brünneck, Über den sog. Möbelleihvertrag, in Gruchot Beiträge zur Erläuterung des Preusz. Rechts durch Theorie und Praxis, Bd. 10 bl. 344 v.

Hausmann, t. a. p. bl. 6 v.

Cohen, t. a. p. bl. 12.

Dernburg, Preusz. Privatr., 4 Aufl. Bd. 2 § 155.

3) Höhne Der sog. Leihvertrag, 1885 bl. 7 v.

— Ueber die Theorie des sog. Möbelleihvertrages, 1886 bl. 12 v.

4) In dit geval bestaat er volgens onze meening eene combinatie van een huurcontract en een pactum de vendendo.

Zij die, zooals Höhne, het voor een zuiver pactum de vendendo houden, voeren om daaraan het karakter van huurcontract te ontzeggen dezelfde argumenten aan, als zij die het contract van koop door huur voor een zuiver koopcontract houden. Höhne heeft alleen aan dit

hebben kunnen nagaan, dergelijke contracten hier te lande niet voorkomen,¹ maar alle huurcontracten de formule bevatten, dat na betaling van den laatsten termijn de verhuurde goederen *van zelf* in vollen eigendom aan den huurder overgaan, kan er van een pactum de vendendo¹⁾ geen sprake zijn. Is de laatste termijn betaald, dan behoeft er geen overeenkomst meer gesloten te worden, want dan heeft zelfs de levering reeds plaats gehad.

De vraag of het contract van koop door huur een koop- of een huurcontract is, is niet van zooveel belang als de uitgebreide Deutsche literatuur²⁾ zou doen vermoeden. Het grootste deel der Deutsche literatuur over het „Abzahlungsgeschäft” beweegt zich om deze quaestie. En toch zijn het slechts enkele, vooral door de praktijk van den afbetalingshandel minder belangrijke gevolgen, die van de beslissing, of het contract van koop door huur een koop- of een huurcontract is, afhangen, zooals wij later zullen zien. Desniettemin zullen wij kortelijks de verschillende meeningen bespreken en aan de hand daarvan beslissen, wat de aard van het contract van koop door huur naar het Nederlandsche recht is³⁾.

soort van „Mietvertrag” gedacht en vergeten, dat er in Deutschland nog eene tweede soort bestaat, waarbij de eigendomsovergang *van-zelf* plaats vindt; zie Cohen bl. 11, noot 1.

1) Bij een analoog geval, n. l. de verkoopsbelofte, heeft zich ook hier te lande de vraag voorgedaan, of daarin een pactum de vendendo of een voorwaardelijk koopcontract is te zien. Hoewel wij geneigd zijn ook de verkoopsbelofte geen pactum de vendendo te noemen, is de quaestie werkelijk betwistbaar en heeft dan ook aan eene enorme literatuur en jurisprudentie het aanzijn geschonken.

2) Of het vermoeden, dat een quaestie belangrijk is, omdat er eene uitgebreide wetenschappelijke literatuur in Deutschland over bestaat, gerechtvaardigd is, is bovendien aan gegronnen twijfel onderhevig.

3) De arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage besliste bij een

De meening, dat het contract van koop door huur een koopcontract is, berust op de uitlegging van het doel, dat beiden partijen bij het sluiten van het contract voor oogen stond. Beider einddoel is namelijk reeds van den beginne de eigendomsvergang, d. i. dus levering in juridischen zin, en de betaling daarvoor van een vooraf bedongen prijs. Hiertegen is niets in te brengen en dit zou een grond zijn om een contract een koopcontract te noemen. Maar bij het contract van koop door huur willen beide partijen tevens, dat tot op het oogenblik van dien eigendomsvergang het contract slechts een huurcontract zal zijn; dit wordt uitdrukkelijk door hen gecontracteerd. Zelfs is het hun ernstige wil, dat, voor het geval de termijnen niet prompt betaald worden, het zal zijn, alsof er in het geheel geen koopcontract is geweest; maar dat het in dat geval slechts een huurcontract blijft 1).

Wij geven gaarne toe, dat het de *wensch* van beide partijen is, dat er een koopcontract tot stand komt; en zelfs zal er in den regel ook een koopcontract tot stand komen. Maar het is ook zeker de *wil* van beide partijen om, voor het geval dat het koopcontract niet tot stand komt, in het gesloten contract slechts een huurcontract te zien. Juist voor de abnormale gevallen van niet prompte betaling der termijnen is de vorm van een huurcontract gesloten, wil men dat het contract de gevolgen van een huurcontract zal hebben; en het gaat niet aan deze uitdrukkelijke wilsuiting van beide partijen buiten te sluiten, te negeeren, en alleen

vonnis van 19 Febr. 1889 (W. 5704), dat het door wanpraestatie van den huurder ontbonden contract van koop door huur eener coöperatieve bouwvereeniging geen huurcontract was, maar liet in het midden wat het wel was. Dit vonnis ziet geheel over het hoofd, dat de bepalingen over huur en verhuur in ons B. W. geen dwingend recht bevatten en steunt overigens op dezelfde gronden als de eerste meening. Wij behoeven het derhalve niet afzonderlijk te bespreken.

1) Hausmann, bl. 7.

te letten op de andere wilsuïting, die slechts ziet op het geval dat alles normaal afloopt.

Een andere grond, aangevoerd om aan het contract van koop door huur het karakter van huurcontract te ontzeggen, is dat de termijnen niet tegelijk huur- en koopprijs kunnen zijn, maar één van beide moeten zijn en dat dit uitgemakt wordt door het doel, dat men met het contract beoogt. Dat de huurprijs in dit geval niet overeenstemt met de gebruikswaarde, wat voor huur noodig zou zijn, maar met de ruilwaarde 1), m. a. w. dat het bedrag der termijnen bepaald wordt met het oog op een koopcontract en niet met het oog op een huurcontract 2).

Hiertegen is evenwel terecht opgemerkt 3), dat de bepaling van den huurprijs geheel aan de willekeur van partijen is overgelaten, dat zij dien zoo hoog en zoo laag als zij willen kunnen bepalen. Op dien grond zou men wellicht verscheidene huurrecontracten, waarbij door geen der partijen ooit aan koop gedacht is, voor een koopecontract kunnen verklaren. Stel b.v. dat iemand uit onkunde eene zaak, die bijna geen waarde heeft, huurt voor eene maandelijksche huur, die meer bedraagt dan de waarde van de zaak zelf; dan zal toch geen rechter het in zijn hoofd krijgen dit contract voor een koopecontract te verklaren.

En daarenboven, waar ligt de grens tusschen huurprijs en koopprijs? Men zal dan moeten nagaan of de bepaalde prijs in overeenstemming is met het genot, dat de huurder heeft gehad. Volgens art. 1584 B. W. toch is huur van goederen eene overeenkomst, waarbij de eene partij zich verbindt om de andere het genot eener zaak te doen hebben gedurende een bepaalden tijd en tegen een bepaalden prijs, welken de laatstgemelde aanneemt te betalen. Niet alleen

1) De z. g. Substanzwerth.

2) Marwitz, t. a. p.; Höhne, t. a. p.

3) Hausmann, bl. 6.

echter hangt dat genot in ieder bijzonder geval van verschillende bijomstandigheden en wel voornamelijk van de waarde, die de huurder aan dat genot hecht, af; maar zelfs al betaalt deze een veel hooger huurprijs dan het genot hem waard is, dan nog kan dit aan het karakter van huurcontract geen afbreuk doen. De wet eischt nergens dat de huurprijs in overeenstemming zij met het genot, dat de huurder van de zaak heeft.

Ook heeft men aangevoerd dat hier het vereischte van art. 1584 ontbreekt, dat namelijk de huur voor een bepaalden tijd wordt aangegaan; dat hier toch het genot voor altijd wordt afgestaan, althans dat dit beider partijen doel is.

Maar men vergeet, dat ook hier *de huur* slechts voor een bepaalden tijd wordt aangegaan, scilicet slechts zoolang totdat het huurcontract door het feit, dat de huurpenningen een bepaald bedrag hebben bereikt, van zelf in een koopcontract is overgegaan; of totdat door de niet-betaling van een der termijnen het huurcontract ontbonden is.

Zij nu, die in het contract van koop door huur een koopcontract zien, zijn het oneens over de vraag, of het is een zuiver koopcontract 1) of een koopcontract onder opschortende voorwaarde. Dit is natuurlijk voor ons, die aan het contract van koop door huur niet het karakter van een koopcontract toekennen, een geheel onbelangrijke quaestie 2); maar bovendien is het slechts een quaestie van benaming. Of men de verschillende bijkomende clausules opschortende voorwaarden of nevenbepalingen noemt, zij hebben toch dezelfde werking bij het afbetalingscontract.

De tweede meening, dat het contract van koop door huur eene verbinding is van een huurcontract en een koopcontract onder voorwaarde, welke voorwaarde voor het huurcon-

1) Marwitz, bl. 217.

2) Wij vermelden haar dan ook alleen volledigheidshalve.

tract ontbindend, voor het koopcontract opschortend werkt 1), is de eenig juiste zoowel volgens Duitsch als volgens Nederlandsch recht. Het contract van koop door huur toch ziet op twee gevallen; vooreerst het geval dat de termijnen op tijd betaald worden en ten tweede het geval dat dit niet plaats heeft.

In het eerste geval willen partijen dat bij de betaling van den laatsten termijn het huurcontract in een koopcontract overgaat en dat de huurpenningen dan als koopprijs zullen dienen. Voor het tweede geval willen zij, dat er nooit een koopcontract tot stand komt. Wel wenschen beide partijen, dat het eerste geval zal plaats grijpen; maar zij hebben wel degelijk aan het tweede geval gedacht en dat opzettelijk geregeld. Juist met het oog op het tweede geval hebben zij den vorm van een contract van koop door huur gekozen. Door in het contract van koop door huur een koopcontract te zien, let men alleen op het eerste geval — dat dan ook het meest voorkomende is — en dan nog is totdat de laatste termijn betaald is het contract van koop door huur een huurcontract. Totdat dit plaats heeft zijn alle vereischten voor een huurcontract aanwezig. Volgens de bedoeling van partijen is aan de eene partij door de andere het genot van eene zaak voor een bepaalden tijd tegen een bepaalden prijs gegeven.

Dat beide partijen duidelijk voor dit geval een huurcontract hebben gewild mag ook daarom worden aangenomen, omdat iedereen, rechtsgeleerde of niet, nauwkeurig het onderscheid weet tusschen de begrippen koop en huur, al kan hij het misschien niet in woorden brengen; dat mitsdien iemand die *compos mentis* is, wanneer hij een contract een huurcontract noemt, geen koopcontract kan bedoeld hebben.

1) Dus een *contract sui generis*, zooals Mr. de Kanter het terecht genoemd heeft in zijne redevoering in de 2de Kamer.

2) „In der Schwebezeit” wordt dit in Deutschland genoemd.

Ten slotte geeft de geschiedenis van het ontstaan der contracten van koop door huur ons nog een argument. Oorspronkelijk moest iemand, die op het oogenblik geen geld had om zich eene zaak, die hem onontbeerlijk was, aan te schaffen en ook geenerlei zekerheid kon stellen, zulk eene zaak huren. Hij werd dan nooit eigenaar, al had hij reeds veel meer dan de waarde der zaak betaald. Om het onbillijke daarvan weg te nemen, werd het langzamerhand gebruik om tegen eene kleine verhooging van den huurprijs den huurder in de gelegenheid te stellen, om na een bepaalden tijd, wanneer de huurpenningen steeds goed betaald waren, het eigendom van de gehuurde zaak te verwerven en ontstond mitsdien de koop door huur uit het huurcontract.

Wij meenen hiermede duidelijk de gronden uiteengezet te hebben, waarop onze meening berust omtrent het rechtskarakter van het contract van koop door huur. Voor de praktijk heeft deze vraag weinig belang. De meeste contracten regelen zelf de gevolgen, die er uit voortvloeien. Voorzover die echter niet geregeld zijn, moeten, totdat de termijnen geheel betaald zijn, op het contract van koop door huur de wettelijke bepalingen van huur en verhuur worden toegepast; en eerst, op het oogenblik dat door *brevis manu traditio* de eigendomsovergang heeft plaats gehad, zijn de bepalingen omtrent koop en verkoop van toepassing. Zoo blijft b. v. de risico tot aan den eigendomsovergang bij den vervreemder. Indien het contract van koop door huur een koopecontract was, zou volgens art. 1496 B. W. de risico bij den koper zijn van het oogenblik van het sluiten der overeenkomst¹⁾. Eveneens begint de korte tijd, binnen welken

1) Niet aldus volgens § 95 Allg. Landr. I. 11. Volgens dit artikel „trägt bei freiwilligen Verkäufen, wenn sie nicht in Bausch und Bogen geschlossen sind, der Verkäufer Gefahr und Schaden bis zur Uebergabe.

volgens art. 1547 B. W. de rechtsvordering, voortspruitende uit gebreken die de vernietiging van den koop tengevolge hebben, aangelogd moet worden, eerst met den eigendomsovergang tengevolge van de betaling van den laatsten termijn. —

Wij hebben nu nog na te gaan welke rechtskracht aan de verschillende in het vorige hoofdstuk opgenoemde clausules, die wij in dit hoofdstuk niet reeds voldoende besproken hebben, toe te kennen is.

Vooreerst de *vervalclausule*. Reeds is opgemerkt, dat deze bij het contract van koop door huur als geheel overbodig te beschouwen is. Het spreekt van zelf dat iemand, die een zekeren tijd eene zaak in huur gehad heeft, na afloop van die huur geen aanspraak kan maken op eenige teruggave der huurpenningen, op grond dat zij de werkelijke huurwaarde overtreffen.

Het is op dezen grond ons onbegrijpelijk hoe iemand, die omtrent het karakter van het contract van koop door huur dezelfde meening is toegedaan, als wij zooeven uiteengezet hebben, het nadeel, dat de huurder in geval van niet totstandkoming van het koopcontract lijdt, doordat de reeds betaalde huurpenningen de huurwaarde overtreffen, door den rechter als een strafbeding wil laten opvatten 1).

De oplossing voor deze verkeerde opvatting is niet ver te zoeken. Zij ligt in de verwarring van het contract van koop door huur met het koopcontract met de eigendomsvoorbehoud- en de vervalclausule. Bij dit laatste is de vervalclausule als beding van poenaliteit op te vatten. Wel hebben beide vervalclausules, n. l. bij het contract van koop door huur en bij het koopcontract onder eigendomsvoorbehoud, hetzelfde oeconomische effect; maar bij het laatste contract zouden zonder de vervalclausule de termijnen niet behouden mogen worden. Dan zou de verkooper, wanneer hij de

1) Hausmann, bl. 9 v.

goederen terugkreeg, de termijnen moeten teruggeven, verminderd met vergoeding van kosten, schade en interessen. Het vervallen nu van die teruggave is de straf gesteld op het niet-nakomen van de verbintenis, om de berekening van de kosten, schade en interessen te vervangen. De vervalelausule is derhalve bepaald tot zekerheid van de uitvoering van de verbintenis overeenkomstig art. 1340 B. W. Voor ons recht heeft het evenwel geene beteekenis, of men in de vervalelausule een strafbeding moet zien of niet, daar dit bij ons aan geene beperkingen onderworpen is 1) en, indien iemand zich tot zekere uitkeering verbonden heeft ingeval hij iets niet geeft of doet 2), de straf verbeurd is, ook als overmacht of toeval den debiteur belet hebben zijne verplichtingen na te komen 3).

De vervalelausule is mitsdien als onbeperkt geldig te erkennen, vermits wij bovendien geene woekerwet en ook bij koop en huur geene actie wegens *laesio enormis* kennen 4), art. 1486 B. W. 5)

Wij komen nu tot *clausule f*, de z. g. *Eintrittsclausel*, de bepaling, dat de vervreemder of zijne gemachtigden voor de terughaling der goederen op elk uur van den dag, zoolang zij daarvoor noodig hebben, in de woning van den huurder

1) Wel in het Duitsche recht. Volgens § 301 A. L. R. I 5 mag de „*Konventionalstrafe*” niet meer bedragen dan het dubbele van het te bewijzen belang. Meestal zal evenwel het „*Abzahlungsgeschäft*” naar het Allg. D. Hgb. beoordeeld moeten worden en dan is de „*Konventionalstrafe*” aan geene beperkingen onderhevig.

2) Diephuis, t. a. p. dl. X bl. 329.

3) Art. 1281 B. W.

4) In Oostenrijk wegens benadeeling voor meer dan de helft; in artt. 1674--1685 C. C. wegens benadeeling voor meer dan $\frac{7}{12}$, doch alleen bij koop van onroerend goed.

5) Art. 1486 staat alleen een actie tot vernietiging eener verbintenis toe in de bijzondere gevallen bij de wet voorzien.

of koper mogen komen. Aan deze clause moet elke rechtskracht ontzegd worden. Men kan door eene overeenkomst geen afstand doen van het grondwettig recht op vrijheid van woning door art. 158 G. gewaarborgd. *Jus publicum privatorum pactis mutari non potest*. Evenmin wordt de huurder of koper gebonden door de bepaling, dat hij van dat binnentreden geen aanklacht wegens huisvredebreuk zal maken, zooals veelal in Duitsche contracten overeengekomen wordt. Weigert hij de toelating, dan heeft de eigenaar der goederen slechts de gewone rechtsmiddelen, in casu reïvindicatie met zoo noodig voorafgaand reïvindicatoir beslag. Deze clause komt dan ook in de Nederlandsche afbetalingscontracten weinig voor. Vermoedelijk wordt zij in Duitschland alleen gebruikt als vogelverschrikkersmiddel voor juridisch onontwikkelden, waartoe de meeste op afbetaling koopende personen behooren.

Van de overige clauses valt in dit verband niets bijzonders op te merken.

HOOFDSTUK III.

MAATSCHAPPELIJKE BETEEKENIS DER AFBETALINGS- CONTRACTEN.

Wij komen nu tot de bespreking van de voor- en nadeelen, die het afbetalingssysteem aankleven. Tot eene goede beoordeeling daarvan is het noodig te weten, voor welke toestanden dit systeem in de plaats getreden is.

Voor zijn ontstaan was het voor den minder met aardse goederen bedeelde onmogelijk eenigszins kostbare, maar desniettegenstaande noodzakelijke voorwerpen zich aan te schaffen. Crediet was er voor hem niet te bekomen; dit was een voorrecht van de meergegoede klasse. Wilde hij sparen totdat hij het voor hem aanzienlijke bedrag bij elkaar had, dan was de tijd te lang en daardoor de verleiding, om het gespaarde voor iets anders uit te geven, voordat het noodige bedrag bereikt was, te zwaar dan dat hij ooit de vereischte som bij elkaar zou krijgen. Het eenige middel, en dat nog slechts voor sommige voorwerpen, was huur; maar dan was het huur van in den regel slechte voorwerpen tegen hooge huurprijzen.

Zoo b.v. toen de naaimachine pas bekend geworden was en de prijs ervan nog veel te hoog was, dan dat iemand uit de onbemiddelde volksklasse dien ooit bij elkaar zou kunnen krijgen. Toen moest zoo iemand tegen hoogen prijs eene machine huren zonder ooit eigenaar te worden, al hadden de gezamenlijke huurpenningen een bedrag bereikt van vele malen den koopprijs. En wanneer hij slechts eenmaal den huurprijs niet betaalde, werd de machine

onverbiddelijk van hem weggehaald. Op deze wijze had die zoo nuttige uitvinding slechts weinig nut voor de klasse, voor welke zij eigenlijk bestemd was, en zij leidde dan ook een kwijnend bestaan, totdat het afbetalingssysteem ontstond en wel het eerst bij deze tak van industrie, welke door dit systeem een zoo ontzettend hooge vlucht heeft genomen, dat de naaimachine voor de volksklasse de nuttigste van alle uitvindingen is geworden 1). In bijna elke arbeiderswoning is thans eene op afbetaling gekochte naaimachine te vinden, waardoor de arbeidersvrouw in staat is haar huisgezin steeds van goede en goedkope kleederen te voorzien.

De arme modiste, die vroeger met slecht betaalde handenarbeid ternauwernood een droog stuk brood verdiende, is nu in staat eene naaimachine zich aan te schaffen, waardoor zij hare verdiensten vele malen vermenigvuldigen kan. Alleen moet zij in het begin een gedeelte van die verdiensten gebruiken voor de afbetalingstermijnen, maar met het vooruitzicht dat zij na een bepaalden tijd alle verdiensten voor zich kan behouden.

Hetzelfde was het geval met de piano. Voordat het afbetalingssysteem bekend was, moest hij, wiens middelen niet toelieten zulk een hoogen prijs te besteden en die toch, sinds de piano een noodzakelijk meubel in elke beschaafde woning geworden is, zijn stand wilde ophouden, een piano huren tegen hooge maandelijksche huur. Nooit werd hij eigenaar, al had hij jaren lang geregeld zijne huur en dus veel meer dan den koop prijs betaald. De arme muziekmeester moest zich toen met een slecht instrument tevreden stellen en daarvoor nog zijn gansche leven lang van zijne zuurverdiende penningen een hoogen huurprijs betalen. Thans is hij door het afbetalingssysteem in staat zich een goed instrument te verschaffen en na de betaling

1) Lichtenthal, bl. 41 v.

gedurende eenige jaren van den bedongen prijs eigenaar er van te worden.

De ambtenaarsweduwe, die van een krap pensioen moet leven, wordt door het afbetalingssysteem in staat gesteld nog een vrij groot bedrag er bij te verdienen door gemeubileerde kamers te verhuren. De geheele inrichting dier kamers kan zij op afbetaling koopen. Gedurende een korten tijd moet zij slechts van de huurpenningen een gedeelte afstaan voor de afbetalingen; maar daarna heeft zij zich ook een vrij ruim inkomen verschaft, wat zij zonder het afbetalingssysteem nooit gehad zou hebben.

De winkelier, de koffiehuisshouder, de restaurateur, de schilder en nog vele anderen zijn op die manier in staat zich hunne inrichting aan te schaffen. De arbeider kan zijne werktuigen, de muzikant zijne instrumenten op afbetaling koopen, al kunnen zij op het oogenblik waarop zij koopen, niets het hunne noemen. Wanneer zij solide en ijverig zijn, kunnen zij gemakkelijk van hunne verdiensten zooveel wegleggen, dat zij de kleine maandelijksche of wekelijksche termijnen kunnen betalen. Op deze wijze werkt het afbetalingssysteem als *spaardwang*; en die dwang is groot, want zijn de koopers op afbetaling niet ijverig en solide dan loopen zij gevaar hun middel van bestaan weer geheel te verliezen.

Het afbetalingssysteem is bovendien een middel tot *kapitaalvorming*, in zooverre het alle opgenoemde personen in staat stelt op gemakkelijke wijze zich de middelen tot hun bedrijf noodig, dus *productiemiddelen*, te verschaffen. Zonder het afbetalingssysteem zouden zij nooit hiertoe in staat zijn geweest; ja zouden zij, wilden zij zich die middelen toch aanschaffen, genoodzaakt zijn geweest te leenen en bij gebrek aan credit moeten vervallen in handen van woekeraars en mitsdien van den wal in de sloot zijn geraakt.

Door het afbetalingssysteem wordt zelfs het sluiten van huwelijken bevorderd, voornamelijk bij de arbeidersklasse en bij de lagere ambtenaren als b.v. politicagenten, enz.

Dezen zijn met hun gering wekelijksch loon niet in staat zich eene huisinrichting, voor een huwelijk onontbeerlijk, te verschaffen. Gemakkelijk kunnen zij echter wekelijks eene kleine som afstaan om de reeds gekochte huisinrichting langzamerhand af te betalen. Zonder het afbetalingssysteem zouden vele huwelijken niet gesloten worden; en mitsdien zou het aantal buiten echt geboren kinderen vermeerderen 1).

Nog een ander groot voordeel levert het afbetalingssysteem op, door Hausmann 2) zeer juist als volgt uitgedrukt: „Der Abzahlungsvertrag schützt während seiner ganzen Dauer die auf Grund desselben entnommene Wohnungseinrichtung des Schuldners vor der Pfändung und macht dadurch seine Wohnung zu einer Zufluchtsstätte, in welcher er gegen die Angriffe der Gläubiger gesichert und es ihm möglich ist, trotz seiner bedrängten Lage in Ruhe zu arbeiten, zu erwerben und dadurch schlieszlich am schnellsten seinen sonstigen Verpflichtungen nachzukommen”.

In dezen zin werkt het afbetalingssysteem dus voordeelig zoowel voor den schuldenaar als voor diens schuldeischers. Dit voordeel komt echter alleen voor bij de afbetalingscontracten met eigendomsvoorbehoud 3). Doordat de goederen het eigendom van den vervreemder blijven, kunnen derde schuldeischers deze niet executeeren. Hieromtrent is opgemerkt, dat het in de praktijk dikwijls tot benadeeling der derde schuldeischers leidt, doordien de verkooper met den op afbetaling koopende afspreekt, den laatsten termijn niet te zullen opvorderen. Dan blijft gene dus steeds eigenaar en houdt de goederen buiten bereik van de schuldeischers. Maar vooreerst

1) Hausmann, bl. 24.

2) T. a. p.

3) En dus ook bij het huurcontract.

zullen weinig verkoopers op afbetaling dit doen, omdat zij er hoegenaamd geen belang bij hebben; en bovendien zou het niet baten, vermits de schuldeischers door betaling van het geringe bedrag van dien laatsten termijn het goed in eigendom van hun debiteur zouden kunnen brengen en daardoor vatbaar voor beslag van hundertwege maken 1).

Niet te ontkennen is het evenwel dat ook deze medaille hare keerzijde heeft; de derde schuldeischer zal toch waarschijnlijk aan den schuldenaar crediet hebben verleend in de meening, dat de goederen, in diens huis aangetroffen, zijn eigendom zijn en nu blijkt later dat dit crediet misplaatst was, dat de goederen op afbetaling gekocht zijn en de derde schuldeischer vischt mitsdien achter het net. Maar dit is niet een speciaal nadeel van het afbetalingssysteem. Hetzelfde is het geval indien de schuldenaar de in zijn huis zich bevindende goederen gehuurd heeft; ja zelfs kan de schuldenaar die goederen geleend hebben, juist met het doel zijn schuldeischer omtrent zijn vermogenstoestand in een valschen waan te brengen. Bovendien kan men hier den crediteur tegenwerpen het adagium: „*ius vigilantibus scriptum est*”. Indien hij nauwkeuriger geïnformeerd had, zou hij van den werkelijken vermogenstoestand van den te crediteeren persoon op de hoogte zijn geweest.

Overigens is echter dit voordeel zeer hoog te schatten. Hoe menigeen wordt niet, hetzij door eigen schuld, hetzij door het grillige noodlot, eensklaps van al zijne bezittingen beroofd, en moet met schulden overladen, door zijn tegenspoed geestelijk en lichamelijk geknakt, zonder eenig middel van bestaan aan de stormen des levens het hoofd bieden, den „struggle for life” voortzetten. „Hier is”, zooals Hausmann 2) terecht opmerkt, „het afbetalingssysteem het laatste redmiddel; hier werkt het bij uitstek zegenrijk.”

1) Zie Hausmann, bl. 27 v.

2) Bl. 29.

Nu geeft dit systeem den ongelukkige gelegenheid zich de inrichting, noodig om zich een nieuwen werkkring te scheppen, aan te schaffen en een geheel nieuw leven te beginnen. Hij is nu in staat een tehuis overeenkomstig zijn vroegeren stand te bekomen, zonder bevreesd te zijn, dat zijne talrijke schuldeischers hem daar storen; en zoo-doende zal hij rustig zijne nieuwe loopbaan kunnen vervolgen.

Daardoor zal hij wellicht tevens in de gelegenheid komen al zijne vroegere schuldeischers te voldoen en aldus zich geheel te rehabiliteeren. Dr. Heck 1) meent dat dit laatste voordeel illusoir is, op grond dat de schuldeischers steeds door voldoening der nog te betalen termijnen de op afbetaling gekochte goederen van den schuldenaar voor beslag en executie van hunnentwege vatbaar kunnen maken. Echter zij hiertegen opgemerkt dat, indien de schuldenaar werkelijk blijken geeft den ernstigen wil te hebben zijne maatschappelijke positie weer te verbeteren, de schuldeischers niet zoo dom zullen zijn dien maatregel toe te passen. Vooreerst geven zij dan de kans prijs, door den debiteur, al is het iets later, ten volle bevredigd te worden; en ten tweede zal meestal de opbrengst van den openbaren verkoop dier goederen niet eens de kosten van executie dekken, laat staan zooveel opbrengen, dat de kosten van executie, de door den derden crediteur aan den afbetalingscrediteur betaalde termijnen en de schuld, waarvoor de executie plaats heeft, er uit komen. Evenmin vervalt dit voordeel door de bewering van Heck, dat hetzelfde door gewone huur te bereiken is; daarvoor zijn de voordeelen van het afbetalingscontract boven een gewoon huurcontract te groot, zooals wij op de vorige bladzijden hebben ontwikkeld.

Met een enkel woord verdienen te dezer plaatse nog vermelding de coöperatieve bouwvereeningen, die in den laatsten tijd opgericht zijn, om te voorzien in de behoefte

1) T. a. p. bl. 147.

aan goede arbeiderswoningen en om door middel van koop door huur den arbeider in de gelegenheid te stellen op gemakkelijke wijze eene eigen woning te bekomen.

Wanneer mettertijd het plan tot droogmaking der Zuiderzee verwezenlijkt mocht worden, zou het ernstige overweging verdienen het afbetalingssysteem in te voeren bij den verkoop der droog te leggen landerijen.

Ten slotte zij nog de aandacht gevestigd op de groote voordeelen, die het afbetalingssysteem aan *handel en nijverheid* gebracht heeft. Door de gemakkelijke wijze, waarop het de lagere klassen in staat stelt zich goederen te verschaffen, die anders nooit in hun bereik waren geweest, wordt de *omzet* enorm uitgebreid en daardoor tevens aan vele handen werk verschaft.

Dat er aan het afbetalingssysteem ook nadeelen zijn verbonden, behoeft wel geen betoog. In onze gebrekkige maatschappij bestaan geen instellingen, die haar schaduwzijde niet hebben. Maar de nadeelen van het afbetalingssysteem zijn veel te breed uigesponnen, tengevolge van de concurrentie 1) den contanthandel aangedaan en door het alom heerschende conservatisme, dat al wat nieuw is slecht noemt.

De nadeelen, waaraan het afbetalingssysteem beschuldigd wordt mank te gaan, zijn de volgende. Vooreerst de groote

1) Door de tegenstanders worden de afbetalingsmagazijnen zeer zwart gemaakt, niet altijd op de gelukkigst gekozen wijze. Zoo komt in het adres van den „*Verein zur Wahrung gewerblicher Interessen für Aachen und Burtscheid*” de volgende zin voor: „Wie schwunghaft jene Geschäfte betrieben werden, beweist die Thatsache, dasz Häuser dieser Art ein halb Dutzend und mehr Filialen haben”. Waarlijk voortreffelijke logica. Alsof, indien deze „Geschäfte” inderdaad „schwunghaft” gedreven werden, zij niet in korten tijd te gronde zouden gaan, en integendeel de groote uitbreiding niet bewijst hunne soliditeit en het nut dat zij stichten.

verleiding om meer te koopen dan men met zijn vermogens-toestand overeenbrengen kan; voornamelijk de verleiding tot het koopen van geheel overbodige voorwerpen, van luxe-voorwerpen. Vervolgens wordt beweerd dat men tegen hooge prijzen slechte waren koopt. Ook worden de drukkende contractuële bepalingen afgekeurd, vooral de vervalclausule, waarbij dan tevens de hardvochtigheid der afbetalings-crediteuren in het licht gesteld wordt.

Dit zijn de nadeelen, die de klanten treffen; maar ook derden worden, naar men beweert, benadeeld. Vooreerst de persoonlijke schuldeischers van den kooper op afbetaling, door misleiding omtrent de credietwaardigheid van den laatsten en ten tweede de contantverkoopers door de concurrentie hun aangedaan.

Wij zullen die verschillende nadeelen bespreken en zien welke waarde er aan ieder van hen te hechten is.

Vooreerst dan de *verleiding tot koopen*. Dit bezwaar, tegen het afbetalingssysteem en voornamelijk tegen de afbetalingsmagazijnen te berde gebracht, is zeer overdreven en berust op een verwarring van verschillende toestanden. Het gevaar voor verleiding is hier niet grooter dan het steeds bij het verleenen van crediet is, is zelfs bij de afbetalingsmagazijnen aanmerkelijk minder. Immers de houder van zoo een magazijn heeft er belang bij, dat zijne klanten niet meer koopen dan zij kunnen betalen; anders lijdt hij zelf schade. Wij moeten hier niet te theoretisch zijn, maar steeds in het oog houden hoe het in de praktijk met de afbetalingsbazaren gesteld is. De meeste koopers in zoo'n credietmagazijn zijn vaste klanten, die geregeld, al wat zij noodig hebben, in hetzelfde magazijn koopen en daar eene doorlopende rekening hebben. Nu is het toch in het belang van de magazijnhouders om te zorgen dat de klanten hetgeen zij verschuldigd zijn, kunnen voldoen, om hun niet meer te leveren dan met hun vermogenstoestand overeenkomt.

Vandaar ook de praktijk, bij de meeste magazijnen op crediet in gebruik, om, alvorens op afbetaling te verkoopen, een nauwkeurig onderzoek te doen naar de soliditeit en den vermogenstoestand van hun toekomstigen klant 1). Want aan de eigendomsvoorbehoudelausule, indien zij al voorkomt in hunne contracten, hebben deze magazijnen weinig. De goederen, die er verkocht worden, maken de uitoefening van dat eigendomsvoorbehoud in den regel niet mogelijk. De magazijnhouder heeft toch niets meer aan afgedragen kleedingstukken. Evenmin zijn de meubelen die hij geleverd heeft, de kosten van terughaling waard; want niet alleen zijn deze in den regel weinig kostbaar, maar zij zijn in de huizen, waarin de meeste klanten wonen, aan zooveel blootgesteld, dat hunne waarde spoedig sterk vermindert.

Wij spraken zooeven van eene verwarring van toestanden op dit punt. Er is namelijk niet hier te lande, maar wel in Duitschland en Oostenrijk en vooral in dit laatste land, een tak van het afbetalingssysteem, die sterk aan het euvel lijdt waarover wij hier spreken; en nu wordt de fout van dien éénen tak verweten aan den ganschen boom, aan het afbetalingssysteem, maar vooral aan de afbetalingsmagazijnen.

Wij hebben met dien tak op het oog den z. g. „*Hausirhandel*.” Er zijn namelijk in bovengenoemde landen ondernemingen, die er hun werk van maken reizigers uit te zenden om verschillende waren, maar voornamelijk luxeartikelen als horloges, armbanden, schilderijen enz. op afbetaling te verkoopen 2). Die reizigers genieten eene

1) Als voornaamste middel om zijne soliditeit te bewijzen wordt beschouwd het feit, dat de huishuur steeds op tijd betaald is.

2) Die „*Hausirhandel*” is langzamerhand ontstaan uit den handel in de z.g. *colportage-romans*. Verschillende boekhandelaars gaven romans uit bij wekelijksche afleveringen, die ook wekelijks moesten

vrij hooge provisie en ontzien daarom geen middelen om hunne waren aan den man te brengen. Daartoe bereizen zij voornamelijk het platteland, gaan dan huis aan huis en, de zwakheid van het vrouwelijk geslacht kennende, doen zij dat het liefst als de man afwezig is. Op alle manieren hunne waren aanprijzende en allerlei schoonschijnende maar valsche beloften voorspiegelende, gelukt het hun aldus zeer veel te verkoopen. Een van die middelen, door hen zeer dikwijls gebezigd, is, dat zij de eerste betaling schenken, blijkbaar dan nog genoeg aan provisie overhoudende. Dat de waren, op die manier verkocht, slecht en duur moeten zijn, spreekt van zelf. Daarbij worden de bepalingen van het contract, die den koper in den regel verkeerd voorgesteld zijn, zeer streng gehandhaafd. De patroon is niet aansprakelijk voor de afspraken van zijne reizigers, maar heeft alleen met het onderteekende contract te maken. De reiziger is meestentijds niet meer te vinden of verkeert niet in een toestand, dat een proces tegen hem iets op zoude leveren.

Geen wonder dan ook dat tegen zulk een handel met kracht wordt opgekomen; de beweging in Oostenrijk is bijna uitsluitend hiertegen gericht. Maar men moet de afbetalingsmagazijnen, die *niets* met dien „Hausirhandel”

worden betaald en die door middel van colporteurs aan den man werden gebracht. Om den afzet te bevorderen, gaven zij bij de laatste aflevering eene premie, oorspronkelijk bestaande in eene waardelooze schilderij of plaat — zooals hier te lande ook geschiedt — maar langzamerhand kostbaarder wordende en steeds in een luxeartikel bestaande. Ten slotte werd de premie de hoofdzaak en werd de prijs der wekelijkse afleveringen geregeld naar de waarde der premie; totda' eindelijk de romans geheel vervielen en het koopen op wekelijkse afbetaling van luxevoorwerpen overbleef. Zoowel eerst de romans, als later de premiën schijnen van zeer slecht gehalte te zijn geweest. Zie hierover uitvoeriger Lichtenthal, bl. 68 v.v.

te maken hebben, daarvoor niet aansprakelijk stellen. Wij herhalen: „het gevaar, dat men door het afbetalingssysteem tot uitgaven boven zijne krachten verleid wordt, is in Nederland zeer gering; althans niet grooter dan het is bij elken verkoop op crediet.”

2. *Hooge prijzen en slechte waren.* Dat de prijzen bij den afbetalingshandel hooger moeten zijn dan bij den contanthandel spreekt van zelf; het renteverlies van den verkooper moet hier evenzeer als bij den gewonen credietverkoop vergoed worden. Maar de prijzen moeten zelfs hooger zijn dan bij den gewonen credietverkoop; immers de verkooper draagt hier een ontzettend risico, door crediet te verleen en aan personen, die in het geheel geen zekerheid voor betaling kunnen bieden, die geen goederen bezitten of tenminste geen genoegzame om bij executie iets op te leveren, die bovendien herhaaldelijk verhuizen en dientengevolge lastig te vinden zijn. De verkooper moet derhalve bij de prijsbepaling rekening houden met de kans, dat hij een gedeelte niet betaald krijgt, en de termijnen moeten mitsdien koop prijs, rente en risico-premie in zich bevatten 1). Hierin nu ligt niets onbillijks, dat door wettelijke tusschenkomst terzijde gesteld zou moeten worden. Ook zijn de prijzen in evenredigheid niet zooveel hooger dan bij den contanthandel, indien men in aanmerking neemt, dat de verkooper op afbetaling wegens den veel grooteren afzet zich met een veel matiger winst kan tevreden stellen en ook werkelijk tevreden stelt.

Er is beweerd dat de prijzen veel hooger moeten zijn, omdat daarmede tevens de groote administratiekosten, die de speciale afbetalingshandel, d. z. de afbetalingsmagazijnen,

1) Zie hierover veel uitvoeriger het reeds genoemde boek van Cohen, die op zeer omslachtige en buitengewoon geleerde manier dit uiteenzet,

met zich brengt, bestreden moeten worden. Deze bewering gaat echter niet op; want, zooals wij reeds vroeger opgemerkt hebben, worden die grootere administratiekosten geheel gecompenseerd door de veel eenvoudiger inrichting van de afbetalingsmagazijnen.

Het is wel bevreemdend, dat wordt opgekomen tegen de hooge prijzen bij den afbetalingshandel en wel voornamelijk door de bedreigde contantverkoopers, indien men bedenkt hoe wonderlijk dezen zelf met hunne prijzen omspringen en hoe fabelachtig hooge winsten zij dikwijls maken. Om een voorbeeld te noemen; wanneer een winkelier een kinderwagen voor *f* 14,— te koop uitstalt en eenige dagen later op den eenvoudigen grond, dat zijn concurrent dienzelfden kinderwagen voor *f* 10,— verkoopt, den prijs verlaagt tot *f* 9,50 1); dan behoeft men toch waarlijk niet te vragen of die winkelier zich met een matigen winst tevreden stelt. Trouwens men behoeft maar eens een enkele maal achter de schermen, d. w. z. in de boeken, van de groote confectie- en meubelmagazijnen te zien, om verbaasd te staan over de enorme winsten, dikwijls tot 200 en 300 % toe, die daar behaald worden. Daarentegen kunnen de afbetalingsmagazijnen hunne prijzen niet te hoog opdrijven. Niet alleen toch dat deze onderling met groote concurrentie te rekenen hebben, maar juist de lagere klassen, die daar koopen, zijn te goed op de hoogte van de prijzen der verschillende goederen, dan dat die prijzen de waarde te veel kunnen overtreffen. In den tegenwoordigen tijd, nu alle winkels hunne waren uitstellen met de prijzen er bij, nu er zooveel geadvertiseerd wordt, zooveel prijscouranten rondgezonden worden, zou een afbetalingsmagazijn dat zijne prijzen bovenmatig wilde opdrijven, eenvoudig geen koopers vinden; want bij de lagere klassen geldt niet de regel, dat slechts wat duur is goed kan zijn. —

1) Dit feit is werkelijk voorgekomen.

Ook de grief, dat de op afbetaling gekochte waren van slechte kwaliteit zijn, is niet juist. Men kan haar althans niet ten laste leggen aan den afbetalingshandel in het algemeen. Het spreekt van zelf dat bij dezen tak van handel ook wel slechte waren verkocht zullen worden, even goed als dit geschiedt bij den contanthandel; maar het is onzinnig dit te wijten aan het geheele afbetalingssysteem.

Integendeel, juist hierbij is weinig kans op slechte waren. Wanneer de verkooper op afbetaling in zijn eigen belang wil handelen, is het voor hem juist noodzakelijk goede waren te leveren. Gedurende het lange tijdperk waarover de betaling loopt, moeten de waren in goeden staat blijven, wil hij zich niet aan het gevaar blootstellen dat zijne klanten, die toch al slecht betalen, de betaling der termijnen geheel staken. Wanneer men den aard van de lagere klassen kent, zal men begrijpen, dat deze niet reeds lang afgedragen kleederen of lang versleten meubelen zullen betalen, te meer daar zij weten dat hun schuldeischer toch geen verhaal op hen heeft. Daarenboven is het vroeger reeds vermelde feit, dat de afbetalingsmagazijnen voornamelijk vaste klanten hebben, reeds een waarborg dat de goederen in deze gekocht, van goede kwaliteit zullen zijn.

Door sommige schrijvers worden eenige gevallen opgesomd, waarin het voorgekomen is, dat zeer slechte waren tegen hoge prijzen op afbetaling gekocht zijn 1). Hoe die schrijvers daarmede hebben willen bewijzen, dat het afbetalingssysteem in het algemeen aan dit euvel mank gaat, is ons onbegrijpelijk. Hoe is het mogelijk dat zij over het hoofd hebben gezien, dat, bij een zoo groot aantal afbetalingscontracten als er dagelijks 2) gesloten wordt, het geheel natuurlijk is dat er daaronder enkele, neen verscheidene, voorkomen die

1) O. a. bij Cohen, bl. 116.

2) Door Lichtenthal, bl. 128, op 15.000 dagelijks in Duitschland geschat, d. i. meer dan 5 millioen jaarlijks.

niet in den haak zijn. Het tegendeel is niet denkbaar, zou in hooge mate onnatuurlijk zijn.

Wij meenen hiermede te hebben aangetoond, dat aan het verwijt van slechte waren tegen hooge prijzen niet veel gewicht moet worden gehecht; dat, hoewel dit ook bij het afbetalingssysteem wel zal voorkomen, het toch in veel minder mate het geval is dan bij den contanthandel.

3. Als derde nadeel wordt genoemd de *strengheid der contractuëele bepalingen* en de *hardvochtigheid*, waarmede deze gehandhaafd worden. Vooreerst zij opgemerkt, dat die strengheid niet alleen bij de afbetalingscontracten voorkomt. Men lette b. v. maar op verscheidene huurcontracten, die den verhuurder van een huis het recht geven, om voor eene kleine overtreding der bepalingen den huurder met zijne gausche familie zonder voorafgaande waarschuwing op straat te laten zetten. Verder op de contracten van vele levensverzekeringmaatschappijen, volgens welke, wanneer de verzekeringnemer slechts éénmaal in gebreke blijft op den bepaalden tijd de premie te voldoen en om nog vele andere geringe oorzaken meer, de verzekering vervalt en hem niets van de reeds betaalde premies teruggegeven wordt, al heeft hij jaren lang steeds geregeld betaald.

Wanneer wij dit in het oog houden, kunnen ons de strenge bepalingen, die veelal bij de afbetalingscontracten voorkomen, volstrekt niet verwonderen; te minder, indien wij tevens bedenken dat de verkoper op afbetaling een veel grooter risico te dragen heeft dan de verhuurder of de verzekeraar.

Als strenge bepalingen worden afgekeurd vooral de *vervalclausule* en verder *clausule d.* en de nog niet genoemde z. g. „*Gerichtsstandklausel*.”

Met deze laatste hebben wij niet te maken, aangezien zij hier te lande niet voorkomt 1).

1) Het is de bepaling, waarbij overeengekomen wordt, dat alle processen over het gesloten contract voor den rechter van de woon-

Met de strengheid van *clausule d.* is het niet zoo erg gesteld, wanneer men bedenkt dat zonder die clausule de verkooper voor iederen 1) vervallen termijn zou moeten opkomen. Bovendien plegen de verkoopers op afbetaling met hunne klanten de grootst mogelijke lankmoedigheid te oefenen en dat wel niet uit menschlievendheid, maar louter uit eigenbelang. Zonder die lankmoedigheid zou het onmogelijk zijn op afbetaling te verkoopen.

Een goed handelsman toch behoort alle omstandigheden, die bij zijn handel voorkomen of kunnen voorkomen, in acht te nemen, en nu is het duidelijk, dat het grootste deel van de klasse der op afbetaling koopenden, n. l. de arbeidersklasse, vaak in de onmogelijkheid zal verkeeren om zijne verplichtingen na te komen. Elke verkooper op afbetaling houdt wel degelijk rekening met die omstandigheden, die voornamelijk in werkeloosheid en ziekte bestaan, en geen enkele verkooper rekent er op, dat in de overeengekomen tijd alle termijnen zijn voldaan.

Hardvochtigheid zou hem trouwens niet baten; want zelfs in het geval van eigendomsvoorbehoud, heeft hij er weinig aan of hij al de door het gebruik nagenoeg waardeeloos geworden goederen laat terughalen. Hij heeft er veel meer voordeel van, indien hij ingeval van werkeloosheid en ziekte uitstel verleent en zoodoende de kans behoudt later zijne geheele vordering voldaan te krijgen. Alleen bij onwil of bedrog van den koper is hardvochtigheid van den

plaats des verkoopers zullen worden gebracht. Zij schijnt vooral in Oostenrijk zeer nadeelig te werken, tengevolge van den grooten afstand, die dikwijls tusschen den zetel der rechtbank en de woonplaats van den gedaagde ligt, en die den laatste belet voor die rechtbank te verschijnen, waardoor het vonnis, als bij verstek geweest, in den regel in zijn nadeel uitvalt. In het Oostenr. Ontw. is deze clausule dan ook verboden.

1) Zie bl. 35, noot 3.

verkooper, d. w. z. strenge toepassing der bepalingen van het contract, het eenige middel om nog ten minste gedeeltelijk voldaan te worden, en in dit geval zal toch niemand het den koper euvel duiden, dat hij van zijn recht gebruik maakt.

Wat de *vervalclausule* 1) betreft, daargelaten dat zij slechts in enkele contracten voorkomt en dan nog maar zeer zelden wordt gehandhaafd, voor het geval dat zij toegepast wordt, ligt er werkelijk eene onbillijkheid in.

Het is werkelijk onbillijk, dat, bij de terugneming der op afbetaling gekochte goederen, niets van de reeds betaalde termijnen gerestitueerd wordt. De praestatie van den verkooper 2) is daardoor niet in evenredigheid met die van den koper; althans indien de waarde der teruggenomen goederen meer is dan het bedrag, dat de verkooper nog innen moest. De verkooper heeft bij staking der betaling door den koper billijkheidshalve slechts recht op het nog niet betaalde gedeelte van den koopsom. Bij kostbare voorwerpen 3), als groote machines, piano's en dergelijke — waarbij feitelijk alleen het eigendomsvoorbehoud en de vervalclausule kunnen toegepast worden — moet men die som zelfs verminderen, in aanmerking nemende de vervroegde betaling en dus het mindere renteverlies, met het oog waarop het bedrag der termijnen is vastgesteld.

Het onbillijkst werkt de vervalclausule bij den koop op afbetaling van onroerend goed. Daarbij kunnen inderdaad,

1) Tegen de onbillijkheid, uit deze clausule voortvloeiend, is het voorstel van Mr. de Kanter gericht.

2) Waar wij hier over de vervalclausule spreken, bedoelen wij ook de stilzwijgende vervalclausule, die in het huurcontract opgesloten ligt. Onder verkooper en koper is dus ook de verhuurder en huurder te begrijpen.

3) Bij minder kostbare voorwerpen is dit bedrag te klein, om in aanmerking te komen.

wanneer de koop bijna voldongen is, aanzienlijke bedragen gemoeid zijn. Ook hierbij wordt, bij uitoefening van de vervalelausule door den huurder 1), te veel gepraesteerd. De verhuurder heeft ook hier slechts recht op het gedeelte van de bedongen koopsom, dat nog niet betaald is, verminderd met eenige procenten wegens de vervroegde betaling. De som, waarmede de waarde van het huis dit bedrag overtreft, behoort mitsdien den huurder teruggegeven te worden.

Voorzoover ons bekend, heeft de verkoop op afbetaling van huizen alleen plaats door coöperatieve bouwverenigingen, gesticht met het doel om den werkman betere en eigen woningen te verschaffen, om dus diens belangen te behartigen. Dat zulke vereenigingen met werkeloosheid en ziekte rekening zullen houden en slechts in geval van onwil de strenge bepalingen hunner statuten zullen toepassen, is vrijwel overbodig mede te deelen.

Algemeen wordt erkend, dat in de vervalelausule eene onbillijkheid ligt opgesloten; eene onbillijkheid die evenwel, zooals men uit het bovenstaande kan opmaken, nog volstrekt niet „dringend” wettelijke voorziening eischt.

Ten aanzien van de *nadeelen, die derden treffen*, kunnen wij kort zijn. Het bezwaar dat door het eigendomsvoorbehoud de zekerheid van het crediet gevaar loopt, hebben wij te voren 2) reeds besproken. En wat het feit betreft, dat door de concurrentie van het afbetalingssysteem de belangen van den contanthandel benadeeld worden, zouden wij willen opmerken, dat dit zeker geen *maatschappelijk* kwaad is, daar door het afbetalingssysteem de belangen van het algemeen, vooral van de niet-bezittende klasse, worden bevorderd, en het *privaatbelang* steeds voor het *publiek belang* moet wijken. —

1) Bij onroerend goed worden steeds contracten van koop door huur gebezigd.

2) Bl. 55.

Vatten wij onze beschouwingen in dit hoofdstuk kort te zamen, dan zien wij, dat de voordeelen van het afbetaalingsysteem zeer groot, de nadelen ervan betrekkelijk gering zijn; dat de misbruiken, in het buitenland aan dit systeem verbonden en die daar vrij dringend wettelijke regeling noodig maken, met name de z. g. „*Hausirhandel*”, in Nederland niet voorkomen. Mitsdien is hier te lande, waar zooveel grootere volksbelangen dringend voorziening eischen, spoedige wettelijke regeling onnoodig. Desniettemin zullen wij in het volgende hoofdstuk de verschillende voorstellen tot wettelijke regeling der afbetaalingscontracten zeer beknopt bespreken en mededeelen, wat ons, voor het geval de wetgever zich met de quaestie inlaat, de meest gewenschte oplossing toeschijnt.

HOOFDSTUK IV

VOORSTELLEN TOT VERBETERING.

Bij de bespreking van de verschillende voorstellen, gedaan om de werkelijke en de denkbeeldige nadeelen van het afbetalingssysteem uit den weg te ruimen, behoeven wij niet uitvoerig te zijn. Vele van de voorstellen, in Duitschland en Oostenrijk gedaan, zijn alleen daar toe te passen en kunnen hier te lande niet in aanmerking komen. Zoo o. a. de bepalingen van het Oostenrijksche ontwerp, die de „*Gerichtsstundklauseel*” ongeldig verklaren 1) en het z. g. „*Hausvertrieb*” beperken 2).

Ook kunnen wij de voorstellen, om de Duitse *woelkerwet* 3) en de bepalingen omtrent *laesio enormis* 4) op de afbetalingscontracten toepasselijk te verklaren, ter zijde stellen, vermits dergelijke bepalingen in ons recht niet voorkomen.

Het verst gaat het voorstel om de door afbetalingsmagazijnen gesloten contracten ongeldig te verklaren 5). Met

1) *Oostenr. Ontw.* art. 4; Marwitz, t. a. p.

2) *Oostenr. Ontw.* art. 5 al. 2; Cohen, bl. 150.

3) Heck, bl. 163 v.; Mataja, t. a. p.

4) De z. g. „*Anfechtung wegen Uebermasz*” wordt voorgesteld door het *Oost. Ontw.* art. 1; Marwitz, t. a. p.; de „*Handelskammern*” van *Mannheim* en *Austerlitz*.

5) Zoo o. a. de „*Verein zur Wahrung gewerblicher Interessen für Aachen und Burtscheid*”; de „*Vereine gegen Unwesen in Handel und Gewerbe*” te *Keulen* en *Dresden*; de „*Allgemeine Handwerkerverein*” te *Dresden*; de „*Handelskammern*” te *Ravensberg*, *Ludwigs-hafen*, *Heidelberg*, *Nordhausen*, *Gera*, *Offenbach*, *Flensburg*, *Iserlohn* en *Osnabrück*.

dit voorstel, neerkomende op eene geheele afschaffing der afbetalingsmagazijnen, kunnen wij ons natuurlijk niet vereenigen.

Anderen gaan niet zoo ver, maar willen, met behoud van het geheele afbetalingssysteem, dus ook van de afbetalingsmagazijnen, dit trachten te zuiveren van de nadeelen er aan verbonden. Wij hebben die nadeelen in het vorige hoofdstuk opgesomd en zullen nu achtereenvolgens de voorstellen tegen ieder dier nadeelen bespreken.

1. *De verleiding tot koopen van meer dan men noodig heeft.* Hiertegen zijn gericht de voorstellen om het sluiten van afbetalingscontracten door reizigers te verbieden of te beperken 1); om straf te bepalen tegen het opdringen van onnoodige voorwerpen, wier aanschaffing niet in overeenstemming is met den vermogenstoestand van den koper 2); om het verkoopen op afbetaling van luxevoorwerpen en papieren van waarde, hetzij geheel hetzij onder eigendomsvoorbehoud, te verbieden, of te beperken door de noodzakelijkheid eener grootere eerste betaling 3).

Wat de beide eerste voorstellen betreft, gelooven wij dat zij inderdaad in Duitschland en Oostenrijk er toe kunnen bijdragen om de misbruiken van den z. g. „Hausirhandel” te beperken, zoo niet geheel uit te roeien. Maar hier te lande, waar voorzoover wij hebben kunnen nagaan dergelijke misbruiken niet voorkomen, zouden wettelijke bepalingen in dezen geest minstens overbodig zijn.

De voorstellen omtrent den verkoop op afbetaling van luxevoorwerpen en papieren van waarde zouden in geval er

1) Voorgesteld door Cohen, bl. 150; *Oost. Ontw.* art. 5 al. 1; Heck, t. a. p. bl. 183 v.; van den Borgh, t. a. p. bl. 284 v.; Mataja, t. a. p.

2) *Oost. Ontw.* art. 7; Cohen, bl. 146.

3) Marwitz, t. a. p.; Lichtenthal, bl. 96; Wilke, t. a. p.; Mataja, t. a. p.

eene wet op de afbetalingscontracten mocht gemaakt worden, wel eenige overweging verdienen 1). Het behoort zeker tot de taak van den staat om zijne onderdanen en vooral de niet-bezittende klasse te behoeden voor de nadeelen, die zij uit onervarenheid of zwakheid zich zelve toebrengen. Van de drie voorstellen zou dat van Mataja om den verkoop te beperken door de noodzakelijkheid eener grootere eerste betaling nog het beste zijn, als het minst inbreuk makende op de contractvrijheid.

2. Tegen het tweede nadeel, n.l. overbevoordeeling van den verkooper door het leveren van *slechte waren tegen hooge prijzen* zijn ook verschillende maatregelen voorgesteld. Behalve de uitbreiding van de Duitse woekerwet en het toekennen van eene actie wegens *laesio enormis* is voorgesteld, om voor het verkoopen op afbetaling *concessie* van staatswege verplichtend te stellen, met het recht die concessie ieder oogenblik in te trekken, en te dien einde den geheelen afbetalingshandel onder streng *politietoezicht* te plaatsen 2). Daargelaten dat wij dit nadeel van het afbetalingssysteem niet erkennen, vinden wij dit voorstel ook ondoelmatig. De staat neemt daardoor te groote verantwoordelijkheid op zich en stelt zich bloot aan het gevaar dat alle nadeelen, die des ondanks toch somwijlen uit den afbetalingshandel zullen voortvloeien, aan hem geweten zullen worden. Door dergelijke maatregelen wekt de staat te groote achteloosheid bij zijne onderdanen, die te veel op die contrôle van staatswege gaan vertrouwen. Bovendien is in *onze* maatschappij elke maatregel verwerpelijk, die de beroepsvrijheid aan

1) De term „luxcartikelen” echter moet in het wetsartikel, dat eene dergelijke bepaling voorschrijft, vervangen worden door eene minder vage uitdrukking.

2) Mataja, t. a. p.; de „Verein zur Wahrung gewerblicher Interessen” für *Aachen und Birtscheid*; de „Handelskammer” te *Osnabrück*, enz.

banden legt, indien zij niet strikt noodzakelijk is voor het algemeen belang.

Door Heck 1) wordt tegen dit nadeel voorgesteld, den koper het recht te geven, vooreerst om ieder oogenblik in plaats van de nog niet vervallen termijnen hunne contante waarde te betalen, en vervolgens om ten allen tijde de betaalde termijnen terug te eischen, tegen teruggave der goederen en betaling van de kosten voor gebruik en waardevermindring benevens een z.g. rouwgeld van ongeveer 10—20 % 2). Wat het eerste voorstel aangaat, meenen wij, dat dit niet wettelijk vastgesteld behoeft te worden. Ieder verkooper op afbetaling zal een dergelijk aanbod van den koper kunnen aannemen en dit ook werkelijk doen. Maar onbegrijpelijk is het ons, hoe iemand die niet den geheelen afbetalingshandel wil doen verdwijnen een voorstel als het tweede kan doen. Wie zal, komt er ooit zulk eene wettelijke bepaling tot stand, nog op afbetaling willen verkoopen met de kans na een tijd de verkochte goederen weder terug te krijgen met een betrekkelijk geringe schadevergoeding, die dikwijls nooit betaald zal worden. Van die bevoegdheid zou door de koopers maar al te vaak gebruik gemaakt worden, zoodra zij geld noodig hadden; en zodoende niet alleen een van de groote voordeelen van het afbetalingssysteem, n.l. de spaardwang, verdwijnen; maar bovendien het nadeel, waartegen deze maatregel moet strekken en dat nu nog denkbeeldig is, in de hand gewerkt worden. Immers de verkooper op afbetaling zal door die regeling er bijna toe genoodzaakt worden slechte waren te gaan leveren, want wat kan hij anders met de teruggebrachte goederen doen, dan ze weer verkoopen. Op die manier zou een afbetalingsmagazijn spoedig op een uitdragerswinkel gaan gelijken.

1) T. a. p. bl. 160 v.

2) In de meeste gevallen zou dan de verkooper een deel der betaalde termijnen moeten teruggeven.

3. Zooals in het vorige hoofdstuk gebleken is, is men het algemeen eens over de onbillijkheid van de *vervalclausule* 1) en mitsdien over de noodzakelijkheid tot voorziening hierin. Evenwel heerscht er groot verschil over den weg daartoe in te slaan. De meeste voorstellen willen den verkooper bij uitoefening van zijn eigendomsrecht slechts het recht geven op eene *billijke vergoeding wegens gebruik en waardevermindering* der goederen 2).

Van andere zijde wordt voorgesteld den verkooper een *geprivilegieerd verkooprecht* te geven van de goederen, om daarop de nog te innen termijnen te verhalen 3).

De eerste rubriek van voorstellen leidt tot praktische moeilijkheden. Hoe moet die vergoeding berekend worden? De berekening zal steeds eene menigte processen en groote kosten met zich brengen; een bezwaar, zooveel te grooter omdat het geschil in den regel over kleine bedragen zal loopen.

Tegen de tweede serie van voorstellen geldt een ander bezwaar; dat n.l. de goederen op eene openbare veiling zeer weinig zullen opbrengen en mitsdien de schuldenaar be-

1) De „Handelskammern” van *Bochum*, van *Arsberg*, *Meschede* en *Brilon*; die van *Keulen* en van *Offenbach* stellen voor het *eigendomsvoorbehoud* te verbieden. Wij hebben de noodzakelijkheid van dat eigendomsvoorbehoud vroeger aangetoond en het is derhalve overbodig, het voorstel verder te bespreken.

2) *Hausmann*, bl. 78 v.; *Cohen*, bl. 143 v.; *Heck*, bl. 166 v.; van der *Borgh*t, bl. 287 en de „Handelskammern” te *Frankfort a/M.*, *Constanz*, *Augsburg*, *Bochum*, *Offenbach*, *Worms*, *Flensburg*, *Halberstadt*, *Zittau*. Ook het voorstel van *Mr. de Kanter* heeft deze strekking.

3) *Bähr*, t. a. p.; *Cosack*, bl. 15; *Wilke*, t. a. p.; *Lichtenthal*, bl. 96; de „Handelskammern” van *Göttingen* en *Plauen*.

Bij gewonen verkoop heeft de verkooper dit reeds volgens art. 1185.3° B. W., tenminste van roerend goed. Niet aldus echter in *Duitschland*.

nadeeld zal worden. Evenwel treft dan den afbetalings-schuldenaar slechts hetzelfde nadeel, dat iederen debiteur treft, wiens goederen geëxecuteerd worden.

Wij zouden den verkooper, die de goederen terugneemt, slechts recht willen geven op de *contante waarde der nog te betalen termijnen*, voornamelijk om het doel van den verkooper, dat strekt om de goederen te verkoopen en derhalve den koopprijs te bekomen. Hiertoe zal bij wijze van aanvullingswet in het derde boek van ons B. W. een titel over afbetalingscontracten moeten worden opgenomen, die eenige bepalingen van dwingend recht in dezen zin bevat.

Ontduiking dier bepalingen zal onmogelijk moeten worden gemaakt door geheel aan de appreciatie van den rechter over te laten of een contract een afbetalingcontract is of niet.

In dezen titel zal de vervalclausule of eene bepaling van gelijke strekking op straffe van nietigheid verboden en daarvoor den verkooper het bovenstaande recht gegeven moeten worden. Deze zal dan, bij uitoefening van zijn eigendomsrecht krachtens de vervalclausule, den koper moeten teruggeven hetzij de door deskundigen geschatte waarde, hetzij de opbrengst bij openbare veiling van de goederen, verminderd met de contante waarde der nog te innen termijnen 1). Zeer gewenscht zal het zijn, indien, tegen den tijd dat deze bepalingen ingevoerd worden, ons burgerlijk procesrecht zeer vereenvoudigd en de procedure veel goedkooper gemaakt is.

4. De voorstellen, gedaan om aan het bezwaar, dat de zekerheid van het crediet door het eigendomsvoorbehoud in gevaar is, tegemoet te komen, kunnen wij, die dit nadeel denkbeeldig achten, met stilzwijgen voorbijgaan. Zij strekken tot verbod van het eigendomsvoorbehoud 2), tot toelating

1) Zie Bijlage I, waarin wij onze voorstellen geformuleerd hebben tot een wetsvoorstel.

2) Zie bl. 74, noot 1.

van pandrecht zonder bezitsoverdracht aan den pandhouder, hetzij in het algemeen 1), hetzij alleen ten gunste van den verkooper 2) en tot invoering van een z. g. *boek- of teekenpand*.

5. Tegen het gevaar van de concurrentie strekken natuurlijk alle voorstellen, die hetzij openlijk hetzij heimelijk de bedoeling hebben om het geheele afbetalingssysteem te gronde te richten. Behalve reeds genoemde voorstellen van dien aard strekt daartoe ook het voorstel om de afbetalingsmagazijnen aan eene bijzondere belasting te onderwerpen 4). Wij kunnen moeielijk aannemen, dat de voorstellers hiervan niet bedacht hebben, dat die belasting door den koper betaald zal worden. Zulk een maatregel zal dus juist de tegenovergestelde werking hebben van hetgeen gezegd wordt bedoeld te zijn, n.l. den toestand van den koper tegenover den verkooper te verbeteren.

Resumeerende hetgeen in dit hoofdstuk behandeld is, komen wij tot de conclusie: dat voor eene goede regeling der afbetalingscontracten het voldoende is, dat zij als speciaal contract in ons B. W. geregeld worden, dat die regeling bevat een verbod van de vervalclausule in den geest als door ons is aangegeven, met desnoods eene beperking van den verkoop op afbetaling van luxevoorwerpen en papieren van waarde; en dat daarbij eene herziening van ons W. v. Rv. zeer wenschelijk is.

1) „Handelskammer” te *Plauen*.

2) *Bähr*, t. a. p.

3) *Cohen*, bl. 137 v.; *Heck*, bl. 172 v. Dit voorstel wil dat het eigendomsvoorbehoud publiek gemaakt wordt of door inschrijving in openbare registers of door middel van verzegeling door den deurwaarder.

4) „Verein zur Wahrung gewerblicher Interessen” für *Aachen* und *Burtscheid*; „Handelskammer” te *Osnabrück*.

ONTWERP VAN EEN WETSVOORSTEL

BETREFFENDE

de Afbetalingsovereenkomsten.

Art. 1. Achter den vijfden titel van het derde Boek van het Burgerlijk Wetboek wordt een nieuwe titel ingevoegd:

VAN AFBETALINGSOVEREENKOMSTEN.

Art. 1576a. Waar in dezen titel van afbetalingsovereenkomsten gesproken wordt, worden daaronder begrepen alle overeenkomsten, die ten doel hebben de levering van eene bepaalde zaak en de betaling van den daarvoor bedongen prijs in termijnen; onverschillig onder welken vorm en onder welken naam de overeenkomst gesloten werde.

Art. 1576b. Papieren van waarde mogen niet op afbetaling verkocht worden.

Gouden en zilveren voorwerpen mogen slechts op afbetaling verkocht worden, indien minstens de helft van den koopprijs terstond bij de levering betaald wordt.

Art. 1576c. De verkooper, die, tengevolge van de bepalingen eener afbetalingsovereenkomst, bij nalatigheid van den kooper de goederen terugneemt, moet dezen teruggeven de door drie beëdigde deskundigen geschatte waarde der teruggenomen goederen, verminderd met de tegenwoordige waarde der nog verschuldigde termijnen.

Indien de laatste termijn binnen het jaar zoude zijn vervallen, moet teruggegeven worden de geschatte waarde der goederen, verminderd met de nog verschuldigde termijnen.

Bedingen hiermede strijdig zijn nietig.

Art. 1576 $\frac{1}{2}$. De deskundigen worden door den kantonrechter benoemd op verzoek van een der belanghebbende partijen, na verhoor of behoorlijke oproeping van de andere partij.

In de door Ons aan te wijzen kantons worden door den kantonrechter vaste deskundigen benoemd voor den tijd van één jaar.

Hunne bezoldiging wordt door Ons geregeld.

Art. 2. Aan art. 39 van de „Wet op de Rechterlijke Organisatie en het beleid der Justitie” wordt toegevoegd een nieuw lid, luidende:

4°. Van burgerlijke rechtsvorderingen ter zake van afbetalingsovereenkomsten.

Art. 3. Overtreding van art. 1576 $\frac{1}{2}$ wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste één maand of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Reel. conyjet!

Entwurf eines Gesetzes betr. die Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung.

(In het voorjaar van 1891 1) aan het Oostenrijksche Huis van Afgevaardigden door de Regeering aangeboden.)

§ 1. Bei der Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung findet das Rechtsmittel wegen Verkürzung über die Hälfte auch in den im § 935 a. b. G. B. angeführten Fällen, ferner dann statt, wenn das Geschäft ein Handelsgeschäft ist.

Bei die Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung ist auch die Bedingung einer Conventionalstrafe zu Gunsten des Veräußerers, dann der Verzicht des Erwerbers der Sache auf die Gewährleistung ohne rechtliche Wirkung und die sofortige Anzeige des Mangels behufs Wahrung des Anspruches auf Gewährleistung nicht erforderlich. 2)

Die dem Erwerber aus den vorbezeichneten Titeln zustehenden Einreden können der Klage des Veräußerers auf Zahlungsleistung auch dann noch entgegengesetzt werden, wenn die für die selb-

1) Het ontwerp stemt in hoofdzaak overeen met dat van 16 April 1890.

2) Dit luidt in het Ontw. 1890 aldus: „Bei der Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung steht dem Erwerber der Sache das Rechtsmittel wegen Verkürzung über die Hälfte auch dann zu, wenn das Geschäft ein Handelsgeschäft is. Der Verzicht des Erwerbers der Sache auf dieses Rechtsmittel, sowie der Verzicht auf die Gewährleistung ist ohne rechtliche Wirkung und die sofortige Anzeige des Mangels behufs Wahrung des Anspruches auf Gewährleistung nicht erforderlich.

ständige Geltendmachung dieser Rechtsmittel gesetzlich eingeräumte Frist bereits abgelaufen ist.

§ 2. Wird über die Veräußerung einer beweglichen Sache gegen Ratenzahlung eine Urkunde errichtet, so ist der Veräußerer verpflichtet, auf seine Kosten 1) dem Erwerber der Sache eine Abschrift der Urkunde auszufolgen.

§ 3. Die gesetzlichen Bestimmungen, durch welche eine Urkunde die Kraft eines vollen Beweises zuerkannt wird, finden keine Anwendung auf Privaturkunden, welche aus Anlass der Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung errichtet worden sind.

In Betreff dieser Urkunden hat der Richter nach seinem durch die Erwägung aller Umstände geleiteten freien Ermessen zu entscheiden, welches Masz von Beweiskraft denselben beizumessen sei.

§ 4. Klagen, welche auf Grund der Veräußerung einer beweglichen Sache gegen Ratenzahlung wider den Erwerber der Sache gerichtet sind, können, sofern der Wohnsitz des Geklagten im Geltungsgebiete dieses Gesetzes sich befindet, und die Klage auf Zahlung einer Geldsumme gerichtet ist, welche ohne Hinzurechnung der Zinsen und anderer Nebengebühren den Betrag von 500 Gulden nicht übersteigt, nicht bei dem nach § 43 der Civil-Jurisdictionsnorm vom 20 November 1852, R. G. Bl. Nr. 251 (für Dalmatien R. G. Bl. Nr. 261) zuständigen Gerichte angebracht werden. Bei Streitsachen dieser Art ist auch die freiwillige Unterwerfung unter ein anderes als das zuständige Gericht (§ 47 der Civil-Jurisdictionsnorm vom 20 November 1852, R. G. Bl. Nr. 251, beziehungsweise 261) ohne Wirkung.

Die Unzuständigkeit kann nur dadurch behoben werden, dass der Beklagte, ohne Einwendung gegen die Zuständigkeit zu erheben, in die Verhandlung sich einlässt.

Zweifel über die Zuständigkeit sind durch von Amtswegen zu pflegende Erhebungen zu beseitigen und ist das Streitverfahren, wenn es bereits eingeleitet ist, bis zum Abschlusse dieser Erhebungen auszusetzen.

Die Unzuständigkeit ist selbst nach erfolgter Urtheilsfällung von

1) „Auf seine Kosten“ ontbreekt in § 2 van het Ontw. 1890.

amtswegen zu berücksichtigen und steht die Aufhebung des Urtheils jenem Gerichte zu, welches in letzter Instanz erkannt hat. 1)

§ 5. Hausirern ist den Abschluss von Veräußerungsgeschäften beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung, sowie die Einladung zum Abschlusse solcher Geschäfte untersagt.

Bei dem Aufsuchen von Bestellungen von Ort zu Ort oder von Haus zu Haus darf die Einladung zum Abschlusse solcher Geschäfte, sowie der Abschluss derselben nur in Gegenständen stattfinden, welche zum Geschäftsbetriebe oder überhaupt dem wirthschaftlichen Bedarfe des Erwerbers der Sache dienen.

§ 6. Die Uebertretung der in den §§ 2 und 5 enthaltenen Vorschriften wird an den Zuwiderhandelnden, sowie an denjenigen, welche andere Personen zu einem noch § 5 untersagten Zwecke verwenden, von den politischen Behörden mit Geldstrafen bis zu 50 fl., welche im Falle der Uneinbringlichkeit in eine angemessene Arreststrafe umzuwandeln ist, bestraft. Gegen Hausirer kann auch den Verlust der Hausirerbewilligung erkannt werden.

Das Strafverfahren richtet sich nach den Bestimmungen des IX Hauptstückes der Gewerbeordnung vom 20 December 1859, R. G. Bl. Nr. 227.

§ 7. Wer bei Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung den Leichtsinne, die Verstandesschwäche oder Unerfahrenheit des Erwerbers dadurch ausbeutet, dass er diesen zu Anschaffungen beredet, welche den wirthschaftlichen Verhältnissen desselben offenbar nicht entsprechen, oder dass er sich oder einem Dritten Gegenleistungen versprechen oder gewähren lässt, welche den Wert des veräußerten Sache nutzlos übersteigen, macht sich, wenn er solche Geschäfte gewerbmässig betreibt, eines Vergehens schuldig und wird mit strengem Arreste in der Dauer von einem Monate bis zu einem Jahre und mit Geld von 100 fl. bis zu 2000 fl. bestraft. Auch kann auf Abschaffung erkannt werden.

1) In plaats der 3 laatste alinea's luidt § 4, nl. 3 Ontw. 1890: „Ist die Zuständigkeit des Gerichtes nach den vorstehenden Bestimmungen nicht begründet, so ist dieser Umstand selbst nach Einleitung des Verfahrens von amtswegen zu berücksichtigen, wenn nicht der Beklagte, ohne Einwendung gegen die Zuständigkeit zu erheben, in die Verhandlung sich einlässt.“

Im Falle der Uneinbringlichkeit einer verhängten Geldstrafe ist statt derselben auf Arrest in der Art zu erkennen, dass je 10 fl. durch einen Tag Arrest ersetzt werden.

Die mit der Verurtheilung wegen der Uebertretung des Betruges nach den Gesetzen eintretenden Folgen treten auch bei der Verurtheilung wegen des obbezeichneten Vergehens ein.

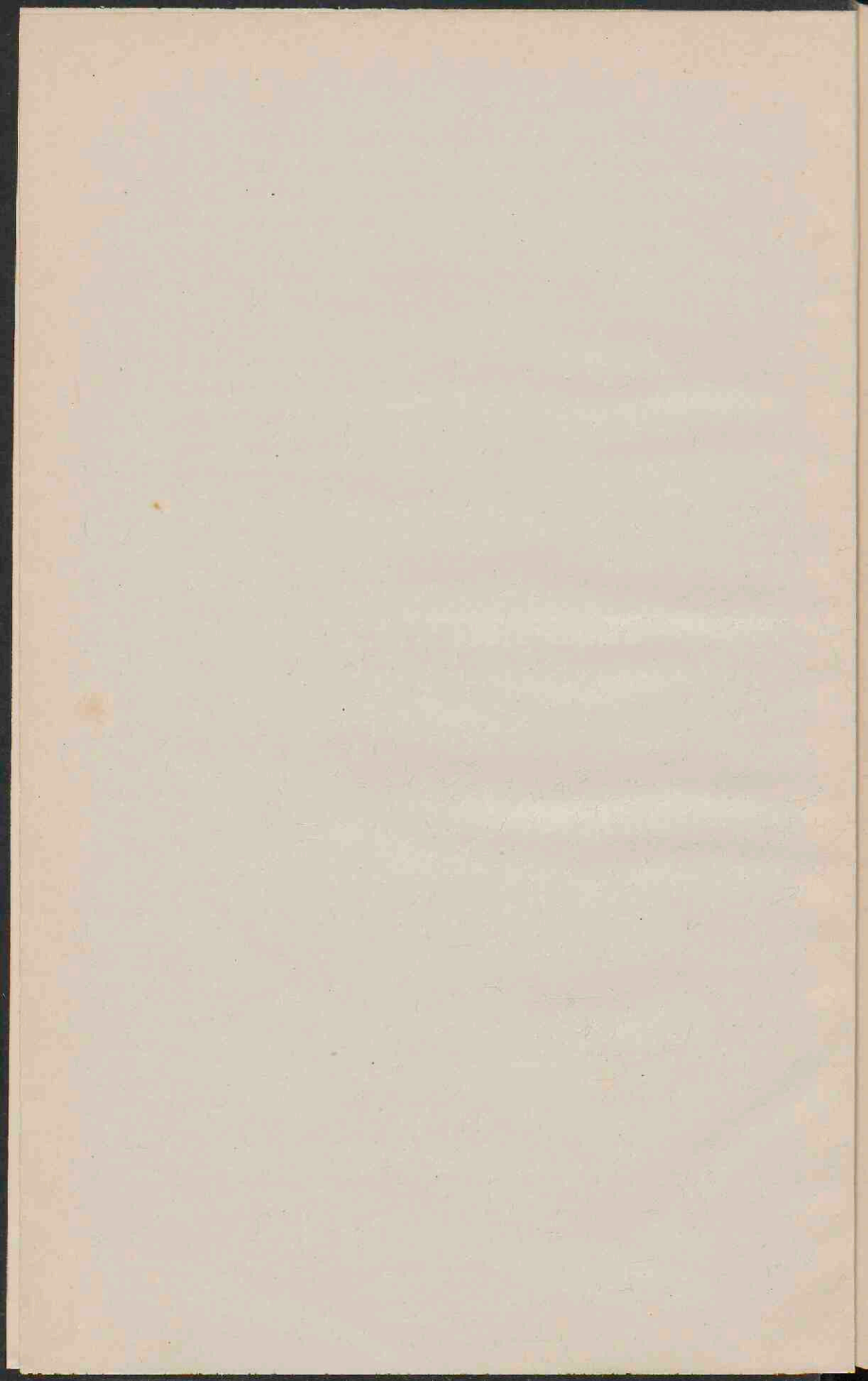
§ 8. Die Bestimmungen der §§ 1, 2, 3, 4 und 7 finden auf jene Fälle der Veräußerung beweglicher Sachen gegen Ratenzahlung keine Anwendung, in welchen das Geschäft auf der Seite des Erwerbers der Sache ein Handelsgeschäft ist.

§ 9. Auf die Veräußerung von Staats- und anderen Losen gegen Ratenzahlung haben die Vorschriften des gegenwärtigen Gesetzes soweit Anwendung zu finden, als die für die Veräußerung solcher Wertpapiere bestehenden besonderen Bestimmungen dieser Anwendung nicht entgegenstehen.

§ 10. Dieses Gesetz tritt mit dem Tage seiner Kundmachung in Wirksamkeit. Der § 4 findet auch auf solche Klagen Anwendung, welche auf Geschäfte sich gründen, die vor der Wirksamkeit dieses Gesetzes abgeschlossen wurden.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes sind meine Minister des Innern, der Justiz und des Handels betraut.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het z.g. contract van koop door huur is een voorwaardelijk contract, bestaande in eene verbinding van een huur- en een koopcontract; de voorwaarde werkt voor het huurcontract ontbindend, voor het koopcontract opschortend. (Zie diss. bl. 39 v.)

II.

Zij, zonder wier toestemming een huwelijk niet gesloten kan worden, kunnen niet als getuigen bij dat huwelijk optreden.

III.

Privilege is geen zakelijk recht.

IV.

Van de bepalingen van art. 1302 al. 2 en 3. B. W. kan bij overeenkomst afgeweken worden.

V.

De actie tot ontbinding eener overeenkomst moet voor de arrondissements-rechtbank ingesteld worden, zelfs al heeft de overeenkomst eene waarde van niet meer dan f 200,—.

VI.

In art. 1397 al. 2 B. W. moet met „vernietiging der schuldbekenenis” gelijkgesteld worden het tenietgaan van de schuldvordering door verjaring.

VII.

In art. 1401 B. W. moet onder „onrechtmatige daad” begrepen worden elke handeling of verzuim in strijd met de in het maatschappelijk verkeer gebruikelijke gedragsregelen.

VIII.

„Bezit” in art. 2014 B. W. beteekent: „rechtmatig bezit te goeder trouw”.

IX.

Bij een proces naar aanleiding van eene handeling, die voor een der partijen eene handelsdaad is, maar voor de andere niet, moeten de regelen van handelsrecht toegepast worden, zoo dikwijls hij, voor wien de handeling geen handelsdaad is, daardoor niet benadeeld wordt.

X.

De vennootschap o. f. is geen rechtspersoon.

XI.

Men behoeft niet eerst een vonnis tegen de vennootschap o. f. verkregen te hebben, voordat men een of meer der vennooten kan aanspreken.

XII.

Het is wenschelijk, dat de levensverzekeringmaatschappijen wettelijk verplicht worden, bij ontbinding van de levensverzekering-overeenkomst aan den verzekeringnemer een deel der reserve uit te keeren.

XIII.

De pandhouder en de hypotheekhouder, met het beding van art. 1123 B. W., kunnen bij faillissement van hunnen debiteur hunne rechten uitoefenen, ook zonder voorafgaande verificatie.

XIV.

Art. 127 Rv. is overbodig.

XV.

De wet van 24 Jan. 1815 (Stb. 5) geldt niet bij faillissement van den bezoldigden of gepensionneerden ambtenaar.

XVI.

Ieder, die recht heeft op een aandeel in de winst, door een ander te behalen, heeft tegen dien ander eene actie tot rekening en verantwoording.

XVII.

Het recht van oorlogsverklaring behoort aan de Kroon ontnomen te worden.

XVIII.

De wet van 28 Juni 1854 (Stb. 100) „tot regeling van het armbestuur” berust op verkeerde grondslagen.

XIX.

De gedwongen kerkgang van gevangenen en militairen is in strijd met art. 167 G.

XX.

Art. 3, 2° van de wet van 22 April 1855 is ongrondwettig.

XXI.

Er bestaat geen principiëel verschil tussehen misdrijven en overtredingen.

XXII.

Ook de uitdaging tot en de aanneming van een duel behooren strafbaar gesteld te worden.

XXIII.

De straf, bedreigd in art. 157, 3° W. v. Sr. is in strijd met het stelsel van ons Strafwetboek.

XXIV.

De z.g. poging op ondeugdelijk object of met ondeugdelijke middelen is iure constituto niet strafbaar en behoort ook iure constituendo niet strafbaar gesteld te worden.

XXV.

De woorden „terstond daarna” in art. 40 W. v. Sv. behooren bij al hetgeen verder in dit artikel genoemd wordt, en moeten beperkt opgevat worden.

XXVI.

Uit de grondrentetheorie van Ricardo volgt, dat de tegenwoordige regeling van den grondeigendom hoogst onbillijk is.

